

تبیین مفهوم تمامیت در حوزه آثار موزه‌های از منظر تعیین مؤلفه‌های مؤثر بر آن تبیین

سمیه بصیری* رسول وطن‌دوست** سید محمدامین امامی*** حسین احمدی****

چکیده

۱۱۱

تمامیت، یکی از بنیادی‌ترین وجوه اخلاقی و فلسفی در حفاظت و مرمت میراث فرهنگی است و با وجود آنکه، در طول تاریخ بسیار درباره آن بحث شده، هم‌چنان به درستی و کمال تعریفی از آن ارائه نشده است. در ضرورت و اهمیت این مفهوم، همان بس که تمامیت را یکی از وجوه و ارکان پایه‌ای حفاظت میراث فرهنگی دانسته و آن را در حوزه‌های متعدد میراث فرهنگی در راستای درک هرچه بهتر و اجرایی‌کردنش، جداگانه تبیین و ارزیابی کرده‌اند. این در حالی است که تمامیت در حوزه آثار و مجموعه‌های موزه‌ای، هیچ‌گاه تعریف نگردیده و برای تعریف آن تنها از تعبیر موجود در دیگر حوزه‌های میراث فرهنگی، از چشم اندازه‌های طبیعی گرفته تا فضاهای روستایی و شهرهای تاریخی، بهره جسته‌اند. این مبحث، به درستی آشکار می‌سازد که نمی‌توان انتظار داشت آنچه تحت عنوان تمامیت براساس مؤلفه‌های موجود در دیگر حوزه‌ها تاکنون تبیین شده است، بتواند در حوزه موزه‌های ملی و منطقه‌ای سبب ارتقای کیفیت راهبردهای حفاظتی و درک مخاطبین این آثار گردد. از این منظر، در این پژوهش که به شیوه تحلیلی-توصیفی و با هدف تبیین مفهوم تمامیت در حوزه آثار موزه‌ای و شناخت مؤلفه‌ها و زیربخش‌های معنایی این مفهوم صورت پذیرفته است، با مطالعه و تحلیل اسناد، متون و اطلاعات در سه حوزه متفاوت: اهداف و رسالت موزه‌ها و آثار موزه‌ای، مفاهیم مندرج در حفاظت مبتنی بر تمامیت و درنهایت، تعریف تمامیت در دیگر حوزه‌های میراث فرهنگی، استخراج مؤلفه‌های مؤثر بر مفهوم تمامیت انجام شده است. در پایان، با ارزیابی داده‌های به‌دست‌آمده در هریک از این حوزه‌ها و توجه به فصل مشترک آن‌ها، ۷ مؤلفه مؤثر: نظم فضایی، تداوم معانی، دست‌نخورده بودن، سرزندگی، اصالت مواد، منزلت و حریم، پویایی محیطی و اجتماعی، به عنوان زیربخش‌های معنایی تمامیت آثار موزه‌ای معرفی شدند تا بر این اساس بتوان به درک و شناختی صحیح از تمامیت، دست یافت. همچنین، این مفهوم را در حوزه آثار موزه‌ای تبیین نمود.

کلیدواژگان: تمامیت، آثار موزه‌ای، مؤلفه، مبانی نظری.

مقدمه

تمامیت، یکی از بنیادی‌ترین وجوه اخلاقی و فلسفی در حفاظت و مرمت میراث فرهنگی است. با اینکه در طول تاریخ بسیار درباره تمامیت بحث شده لیکن همچنان، جامع و مانع تعریف نشده است. این در حالی است که مبهم‌بودن و نیز قابلیت تعبیر متفاوت این مفهوم در حوزه‌های متعدد نیز، خود چالش دیگری است (Andrus, 2002:96). همچنین، یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های موجود در حوزه حفظ و صیانت از تمامیت در میراث فرهنگی، نبود تعادل بین توجه به نیازهای مخاطبین و حفظ تمامیت ارزش‌های نهفته در این آثار است. این مسئله در بسیاری مواقع، حفظ تمامیت را دچار مشکل نموده که این امر خود، نشان‌دهنده پیچیدگی‌های اجرایی تمامیت در حوزه میراث فرهنگی است. در این باره می‌توان اشاره نمود که زیر بنای مقوله تمامیت را مفاهیم پایداری، ثبات، اعتبار و ضرورت‌های مورد نیاز حفاظت‌گران و مخاطبین این آثار تشکیل می‌دهند. از این رو، در مجموع می‌توان گفت مفهوم تمامیت، مفهومی انتزاعی است که شناخت و حفظ آن در هر مرحله از روند حفاظت، ضروری و لازم است که اجرا گردد (Guntram, 2002:63). در ضرورت و اهمیت این مفهوم، همان بس که تمامیت را یکی از وجوه و ارکان پایه‌ای حفاظت میراث فرهنگی دانسته و آن را در حوزه‌های متعدد میراث فرهنگی در راستای درک هر چه بهتر و اجرایی‌کردنش به تفکیک تبیین نموده و ارزیابی کرده‌اند. این در حالی است که تمامیت، در حوزه آثار و مجموعه‌های موزه‌ای با وجود جایگاه و رسالت والای آن‌ها در ارتقای فرهنگ و دانش جوامع، هیچ‌گاه تعریف نگردیده و تنها از تعبیر موجود در دیگر حوزه‌های میراث فرهنگی، از چشم‌اندازهای طبیعی گرفته تا فضاها و روستایی و شهرهای تاریخی، برای تعریف آن بهره جسته است. این مبحث، به درستی آشکار می‌سازد که نمی‌توان انتظار داشت آنچه تحت عنوان تمامیت براساس مؤلفه‌های موجود در دیگر حوزه‌ها تاکنون تبیین گردیده است، بتواند در حوزه موزه‌های ملی و منطقه‌ای سبب ارتقای کیفیت راهبردهای مدیریت حفاظت، افزایش درک و دریافت مخاطبین آثار موزه‌ای و نیز سطح تعامل ایشان در موزه‌ها گردد. بر این اساس، نیاز است تا بهره‌گیری از مفهوم تمامیت در راستای ارتقای تأثیرات راهبردها در حوزه میراث جهانی، بازخوانی گردد تا امکان درک تفکری که در پس این مفهوم نهفته است و نیز فهم معانی آن‌ها به سهولت میسر و در ارزیابی‌های مدیریتی حفاظت مجموعه‌ها و آثار جهانی به کار گرفته شود (Stovel, 2007:16). از این رو، در راستای رسیدن به این پاسخ که مفهوم تمامیت چگونه در حوزه آثار موزه‌ای تبیین و تعریف می‌گردد، چه گستره‌ای از

مؤلفه‌ها را در بر می‌گیرد و همچنین، چگونه می‌توان با فرض رسیدن به چپستی تمامیت و تبیین آن، این مفهوم را در تدابیر و رویکردهای مدیریت حفاظت مد نظر قرار داد، نیاز است ضمن ایجاد بستری مناسب به منظور ارتقای ادراک و فهم مخاطبین آثار موزه‌ای و تسهیل در امر خوانش آثار، به موازات آن ویژگی‌ها و کلیه ارزش‌های نهفته در اثر نیز با توجه به قوانین و اصول بنیادین و مبانی نظری علم حفاظت، ارزیابی و حفظ شوند. در نهایت، حفظ، خوانایی و فهم معانی اثر که هدف غایی هر رویکرد حفاظتی است و همچنین، تعامل مخاطبین با موزه‌ها در راستای درک هر چه بهتر اثر که هدف نهایی نگرش‌های مدیریتی در مجموعه‌هاست، به طور مطلوب به دست آید.

پیشینه پژوهش

بر اساس تعریف ایکروم،^۱ آثاری که در موزه‌ها نگهداری می‌شوند، شامل آثاری می‌گردند که از اهمیت زیباشناسی، تاریخی، کاربردی و یا معنوی برخوردار باشند. بنابراین، نبایستی موزه‌ها تنها همچون انبار یا مخزن عمل کرده بلکه عملکرد اصلی آن‌ها، باید همانند مرکز آموزشی پویا، ارتقای تجربیات خاطره‌انگیز در موزه باشد (شیروانی، ۱۳۷۹: ۱۵). از این رو، مهم‌ترین هدف موزه‌ها پس از گردآوری و حفظ آثار، بهره‌برداری معنوی و ایجاد ارتباط بین آثار و مخاطبین در راستای دست‌یابی به روح و معنای اثر است (نفیسی، ۱۳۸۰: ۳). در نتیجه، هر موزه با بیان خاص خود حقیقتی را ارائه و جلوه‌ای از شعور، استعداد، درک و بینش و قدرت خلاقه انسان را عرضه می‌نماید. موزه، مکان فرصت‌های استثنایی تغییر محیط و تغییر نگاه به زندگی است

(Annual Review of the British Museum, 2002: 13). از دیگر سوی، اشاره گردیده است که درک و فهم آثار موزه‌ای توسط مخاطب، به صورت یک پارچه یا غیر یک پارچه، تأثیر بسزایی در میزان درک و دریافت مخاطبین خود دارد. اما این که یک پارچگی یا تمامیت چیست و چگونه می‌توان در عمل بدان دست یافت، امروزه از اهمیت والایی برخوردار است. از این رو، توجه به حفظ تمامیت این آثار در محیط‌های موزه‌ای، اهمیت بیشتر و لزوم توجه مضاعفی را می‌طلبد (Ambrose et al., 2000: 3). افزون بر این، در خصوص ضرورت حفظ تمامیت آثار موزه‌ای، اشاره شده موزه‌ها بایستی محتوا و تمامیت فعالیت‌های خود را کنترل کرده و این مهم را در فرایندهای ارائه و معرفی اثر و نیز حفاظت و مرمت در مجموعه‌ها محترم بشمرند. این در حالی است که موزه‌ها با وجود رسالت و نقش بسزایی که در جذب مخاطبین دارند، تعامل با اجتماع، حفظ و اعتلای ارزش‌های میراثی و کمک به فهم و درک آثار نیز، از بخش‌های ضروری نقش آن‌ها به شمار می‌رود ICOM

آثار، مدیریت و ارتقای کیفیت حفاظت معرفی می‌شود که یافته‌های آن در جدول ۲، ارزیابی می‌شود.

این در حالی است که نظریات، تعابیر و رویکردهای متعدد منتشر شده درباره مفهوم تمامیت در دوره معاصر، بیانگر این است که در سال‌های اخیر، به مفهوم تمامیت مباحث دیگری همچون وجوه نگرشی، مفهومی، سنتی، یادبودی و آئینی افزوده شده است. همچنین، برای نخستین بار در ابتدای قرن بیستم، به انتقال پیام به مخاطبین و درک و دریافت ایشان هم‌راستا با ایجاد تعادل در راستای حفظ اثر، در تبیین مفهوم تمامیت توجه شد. متون مطالعه شده به تفکیک سال‌های مورد بررسی، در جدول ۳ ارزیابی شده‌اند.

روش پژوهش

در راستای دست‌یافتن به اهداف و پاسخ‌گویی به پرسش‌های پژوهش، شیوه‌ای تحلیلی - توصیفی اتخاذ گردید که عبارت از سه بخش متفاوت است. نخست؛ تحلیل و مطالعه متون متعدد در جهت شناخت ضرورت‌ها، رسالت، اهداف و ارزشمندی آثار موزه‌ای و تعاملات مخاطبین با آثار موزه‌ای و نیز ارزیابی کیفیت این ارتباط و تأثیرگذاری عوامل متعدد بر آن. دوم؛ تحلیل منشورها، قوانین و آئین‌نامه‌های متعدد در راستای دستیابی به حفاظت مبتنی بر تمامیت، معیارهای آن و ارزیابی نظریات و بیانات منتشر شده در این خصوص به ویژه قرن بیستم و بیست و یکم. سوم؛ تجزیه و تحلیل تعاریف موجود درباره مفهوم تمامیت در حوزه‌های متعدد میراث فرهنگی از جمله چشم‌اندازهای طبیعی، فضاهای روستایی، شهرهای تاریخی، محوطه‌های باستان‌شناسی و ابنیه و بافت‌های تاریخی. این بخش‌بندی برای این است که در نهایت بتوان با تحلیل این سه حوزه متفاوت، معیارها و مؤلفه‌هایی را به عنوان زیربخش‌های معنایی تمامیت در آثار موزه‌ای استخراج و ارائه نمود.

استخراج معیارهای مؤثر بر مفهوم تمامیت

مسئله اساسی برای ارزیابی تمامیت آنجاست که این مهم، نخست تنها در حوزه بناها و بافت‌های تاریخی معنا گردیده و تا سال ۲۰۰۵ م. به دیگر حوزه‌های میراث فرهنگی تعمیم داده شده است. بنابراین، چنانچه بخواهیم بار معنایی این مفهوم را مطالعه نموده و زیربخش‌های معنایی آن را استخراج نمائیم، ناگزیر از ارزیابی حوزه‌هایی از دانش حفاظت به نام اصول حفاظت مبتنی بر تمامیت، هستیم. از آنجا که این موضوع در اسناد منتشر شده مؤسسه گتی در آمریکا،^۲ یونسکو،^۳ ایکوموس،^۴ ایکروم،^۵ ایکوم،^۶ سازمان میراث جهانی^۷ و میراث انگلستان^۸ مطالعه شده است، می‌توان به اهمیت چنین موضوعی بیش از

15th Assembly, 1986:9)؛ ICOM 20th Assembly, 2004:5؛ ICOM 21st Assembly, 2004:5؛ 2001:31؛

مسأله دیگری که بایستی به آن توجه نمود، ارتباط آثار با مخاطبین خود است. همچنین توجه به این نکته که درک و مشاهده آثار موزه‌ای به گونه‌ای که تمامیت آن‌ها حفظ شده یا آسیب دیده باشد، تأثیر بسزایی در میزان درک و دریافت مخاطبین خود دارد.

تمامیت، مفهومی است که در دو حوزه میراث فرهنگی و طبیعی از آن استفاده می‌شود. البته باید یادآوری کرد که این مفهوم تا سال ۲۰۰۵ م. تنها در حوزه میراث فرهنگی به کار می‌رفت. تمامیت، مرتبط است با کامل بودن یا سالم و دست‌نخورده بودن اثر و معرف ویژگی‌هایی است که مبین ارزش‌های جهان‌شمول است (Guidance for World Heritage Properties, 2010:13). با ارزیابی جایگاه تمامیت در بستر تاریخی حفاظت، آشکار می‌گردد که مفهوم تمامیت همواره به موازات تحولات نگرشی در حوزه حفاظت مطرح بوده و به عنوان یکی از بنیان‌ها و اصول حفاظت در دوران‌های مختلف شناخته می‌شده است. از دوران قرون وسطی تا رمانتیک، تمامیت بیشتر مرتبط با حوزه زیباشناختی اثر هنری بود (یوکیلهتو، ۱۳۸۷: ۱۹۱؛ میرفخرایی، ۱۳۸۷: ۱۳؛ عزیززاده، ۱۳۸۶: ۶۲) این در حالی است که در دوره رمانتیک، تأکید بسیاری بر حفظ تمامیت تاریخی اثر شده (Vinas, 2005: 66) و از قرن بیستم میلادی است که به ابعاد مادی و فرامادی در تمامیت اثر و نیز مخاطب و اثر به صورت توأمان، توجه می‌شود (برندی، ۱۳۸۷: ۱۳؛ Unesco Recommendation of historic areas, 1998: 3؛ Varoli, 2007:56؛ Pendelbery, 2005:269).

از این منظر در پژوهش حاضر، یافته‌های به دست آمده در راستای تجزیه و تحلیل نظریات منتشر شده و مطالعه نشست‌های برگزار شده در خصوص بررسی سیر تحول مفهومی تمامیت در میراث فرهنگی در نیمه نخست قرن بیستم میلادی، ارزیابی شده‌اند. نظر به گستردگی منابع مطالعه شده، نتایج در قالب جدول ارائه شده است (جدول ۱).

با نظر به جدول ۱، مشاهده می‌گردد که مفهوم تمامیت در نیمه نخست قرن بیستم میلادی، برابر با کالبد و ظاهر اثر است و گستره‌ای فراتر از زیبایی و قدمت اثر را در بر نمی‌گیرد. همچنین با ارزیابی منابع و متون منتشر شده در خصوص تعابیر متفاوت از مفهوم تمامیت در میراث فرهنگی در نیمه دوم قرن بیستم، مشخص می‌گردد که مفهوم تمامیت در نیمه دوم قرن بیستم میلادی، ابعاد فرافیزیکی و ارزش‌های مستتر در اثر را دربر گرفته و به عنوان مفهومی بنیادین در حوزه ثبت

باین همه، به تدریج از منشور ونیز به منشور بورا، توجه اساسی به محیط و حریم اثر گسترش یافته و با تکوین مفهوم حفاظت، در سال‌های اخیر این بسط یافته و متکامل شده است. در نتیجه، از اوائل قرن بیست و یکم، حفاظت به معنای فرایند مدیریت و تغییر فضاهای میراثی و مجموعه‌های موزه‌ای ارزشمند و بااهمیت است به نحوی که ارزش‌های میراثی آن به بهترین شکل پایدار بماند (Ibid: 7). بر مبنای این رویکرد، به طیف وسیعی از ارزش‌ها در خصوص آثار تاریخی توجه و سنجش می‌شوند. همچون: ارزش‌های شهودی، تاریخی، زیبایی‌شناختی

پیش‌پی برد (لطفی، ۱۳۸۷: ۱۱). در این میان، برخی از اسناد، بیشتر بر جنبه‌های کالبدی تمامیت تأکید ورزیده و برخی دیگر، بر جنبه‌های محتوایی آن نظر داشته‌اند (جدول ۴). بنابراین، مشاهده می‌گردد اصول حفاظت مبتنی بر تمامیت که تا مدت‌ها بر حفظ کالبد و ساختارهای تاریخی اثر تأکید می‌ورزید، در دهه‌های اخیر با تأکید بر فرایند ارتباطی اثر از آن استفاده می‌شود (English Heritage, 2008: 35). بر این اساس، در منشورها و توصیه‌نامه‌های اولیه، بیشتر بر حفظ اصالت و ارزش‌های تاریخی کالبد اثر تأکید شده است.

جدول ۱. تعابیر متفاوت از مفهوم تمامیت در میراث فرهنگی، نیمه نخست قرن بیستم

تاریخ	برداشت‌ها و تعابیر گوناگون از مفهوم تمامیت
از اوایل قرن بیستم تا ۱۹۳۱م.	برابر با کالبد و فیزیک اثر است (clavir, 1998: 67; Leger, F, 1968: 217)
۱۹۳۱-۱۹۵۲م.	حفظ زیبایی و تاریخ اثر، متضمن نیل به تمامیت است. (Jokilehto, 2006: 12)
۱۹۵۳-۱۹۶۳م.	تنها تمامیت هر اثری که اصیل دانسته شد، بایستی حفظ گردد (Stovel, 2008: 9-17; U. S. Department of the Interior, 1997:4)
۱۹۶۴-۱۹۷۹م.	حفظ زیبایی و تاریخ اثر و محیط پیرامون آن، متضمن نیل به تمامیت است (Jokilehto, 2006: 23)

(نگارنگان)

جدول ۲. تعابیر متفاوت از مفهوم تمامیت در میراث فرهنگی در نیمه دوم قرن بیستم

تاریخ	برداشت‌ها و تعابیر گوناگون از مفهوم تمامیت
۱۹۸۰-۱۹۸۶	برابر با توجه به ابعاد اجتماعی و فرهنگی آثار است (International Expert Workshop, 2007: 8; Bomford, D, 1994)
۱۹۸۷-۱۹۸۸	مداخلات بیش از حد عامل به مخاطره انداختن تمامیت در میراث فرهنگی است (Stovel, 2008: 9-17; Giant's Causeway and et al, 1986: 17; Bomford, D, 1994)
۱۹۸۹	توجه به وجه مفهومی تمامیت و ویژگی‌های فرافیزیکی اثر و نیز مشخصات فرهنگی و مذهبی است (SAMUELS, 1991; Clavir, 1998: 1-8)
۱۹۹۰-۱۹۹۳	بازتاب‌دهنده ارزش‌های میراثی در آثار و مؤثر در کیفیت مدیریتی میراث طبیعی است (Clavir, 2002: 35)
۱۹۹۴	برابر با حفظ و ثبات ماهیت حقیقی اثر است (Keene, 2002: 19; The New Zealand Professional Conservators Group Inc, 1991: 8-12; Clavir, 1998: 16)
۱۹۹۵	باید به تمامیت در جوامع سنتی توجه نمود. مؤثر در کیفیت ثبت اثر در میراث جهانی و برابر با کالبد و مواد تشکیل‌دهنده اثر است (New Zealand Professional Conservators Group, 1991: 5- 18; International Institute for Conservation Canadian Group, 1995: 21-28; U. S. Department of the interior, 1997: 42; Ndoro et al, 2009: 70)
۱۹۹۶-۱۹۹۷	معیاری به منزله حفظ شاخصه‌های مهم اثر است. لازم است به طرح، مواد، مهارت و شیوه ساخت، محیط، موقعیت مکانی، ایجاد احساس و تداعی معانی توجه نمود (U. S. Department of the Interior, 1997: 28; La Vanoise, France, 1996: 55)
۱۹۹۸	تمامیت اثر متضمن حفظ ارزش‌های جهان‌شمول و ضروری در حوزه مدیریت محوطه‌ها و مجموعه‌های تاریخی است (Jokilehto, 2006: 74; Stovel, 2007: 83; International Expert Meeting, 2012: 30; Oliver et al, 2008: 19; World Heritage Global Strategy Meeting, 1998: 112; WHC, 1998: 47; Jokilehto et al, 2000: 10)
۱۹۹۹	مؤثر در ارتقای کیفیت حفاظت و مدیریت شهرهای تاریخی و برابر با کامل‌بودن، سالم و دست‌نخورده بودن، اصالت مواد، نظم فضایی و فرمی، تداوم عملکرد و تداوم محیطی است (Stovel, 2007: 77; International meeting on Authenticity and Integrity, 2007: 16; Yang et al, 2000: 35; Stovel, 2007: 19)

(نگارنگان)

و اجتماعی. براساس آنچه در منابع گوناگون، اسناد، قوانین و منشورها و متون مختلف بدانها اشاره گردیده است، بر مؤلفه‌هایی بیش از سایر معیارها، در راستای تعیین چارچوب معنایی حفاظت مبتنی بر تمامیت، تأکید شده و مرتباً در متون متعدد به اشکال متفاوت تعریف شده‌اند. این معیارها و منابع مرتبط با آن‌ها در جدول ۵، ارزیابی و مطالعه شده است.

جدول ۳. تعبیر متفاوت از مفهوم تمامیت در میراث فرهنگی در قرن بیست و یکم

تاریخ	برداشت‌ها و تعبیر گوناگون از مفهوم تمامیت
۲۰۰۱-۲۰۰۰	در میراث جوامع بومی شامل نگرش‌ها، اسطوره‌ها، ارزش‌ها، هنرهای اجتماعی، سنت‌ها، مشارکت جوامع بومی و ذوق و مهارت هنری است (International meeting on Authenticity and Integrity, 2000:32; Operational Guidelines for World Heritage Convention, 2008:6; WHC, 2000:13)
۲۰۰۲	در بردارنده و جوه فرهنگی، مذهبی و آئینی اثر است (Shrimpton, 2002:18; Stovel, 2007:98; E.C.C.O. Professional Guidelines, 2002:114; Common Responsibility Associated Workshops, Italy, 2002:86)
۲۰۰۳	معیاری پایدار و مطابق با اخلاق و شیوه‌های حفاظت و مؤثر در رویکردهای مدیریت حفاظتی است (Hando, 2003:152; Scheinman, 2003:102)
۲۰۰۴	معرفی تمامیت یادبودی، مفهومی مرتبط با قابلیت آثار در انتقال ویژگی‌های خود و مؤثر در تمامیت ایجاد تمایلات ارتباطی آثار با مخاطبین خویش است (Mac Lean et al, 2003:125)
۲۰۰۵	برابر است با درستی، امانت، راستی، بی‌عیبی و کمال؛ معیار سنجش شاخصه‌های آثار در حوزه میراث طبیعی و فرهنگی. تمامیت ضروری در حفظ ارزش‌های جهان‌شمول و مؤثر در ارزیابی حدود تأثیرات و صدمات گوناگون ناشی از توسعه یا غفلت است (Stovel, 2007:28; Oliver et al, 2008:49; Nordic-Baltic regional workshop, 2010:16; Operational Guidelines, 2005:95)
۲۰۰۶	لازم است به تمامیت کالبدی، تاریخی، زیباشناختی یا بصری و ساختاری توجه نمود (Hughes, 2007: 40-42; Jokilehto, 2006:78)
۲۰۰۷	توجه به عامل زمان در تمامیت و توجه به تمامیت اجتماعی که در مکان‌های تاریخی، به شناسایی کاربری‌ها و روند تحول و تکامل اثر در طول زمان، باز می‌گردد (International World Heritage Meeting, 2007:216; Stovel, 2007:49; Oliver et al, 2008:31)
۲۰۰۸	لازم است به تداوم اثر در تمامیت محوطه‌های میراثی، موقعیت مکانی، طراحی، موقعیت، مواد و مصالح، پیشه‌ها و حرفه‌ها، احساسات در حفظ تمامیت، توجه نمود (Report of the International Expert Meeting, 2012:52; Welch Howe, 2008:17; Hughes, 2007: 42)
۲۰۰۹	برابر با حفظ کلیه ویژگی‌ها و شاخصه‌های برجسته‌ای که محمل ارزش‌های جهان‌شمول در طول تاریخ است و صیانت از این ارزش‌ها در برابر مداخلات مرمتی، توسعه یا سهل‌انگاری شمرده می‌شود برابر با توجه به معنا، فرم، کاربری، سنت، تکنیک، روح و احساس اثر به صورت هم‌زمان است (Ndoro et al. 2009:117; Denyer, 2009:27)
۲۰۱۰	دست‌یافتن به تمامیت سبب ایجاد تعادل بین نیازمندی‌ها و اهداف حفاظت‌گران میراث فرهنگی با مخاطبین خود می‌گردد (Nordic-Baltic regional workshop, 2010:17; Alberts et al, 2010:16; Guidance for World Heritage Properties, 2010:83; Scheffler, 2010:69)
۲۰۱۱	توجه به نسبت هریک از اجزا با کل اثر در تمامیت؛ برابر با توجه به شاخصه‌های بصری و یک‌پارچگی فیزیکی اثر است (Report of the International Meeting, 2012:6; Canadian Heritage River Monitoring Report, 2011:28; Schnierer, 2011:72)
۲۰۱۲	توجه به حریم اثر در راستای حفظ و شناخت تمامیت و اجرایی کردن راهبردها به عنوان مفهومی مؤثر در حفاظت از ارزش‌های جهان‌شمول لازم است. ابزاری به منظور ارتقای شیوه‌های حفاظتی است. (Ferreira, 2012:22; Varoli- Piazza, 2007:20)

(نگارندگان)

برندی^۹ اشاره می‌گردد. وی بیان می‌کند از آنجا که مفهوم اثری میراثی را ذهن مخاطب دریافت می‌کند و این درک می‌تواند در زمان حاضر رخ دهد، چنین به دست می‌آید که اثری میراثی، همواره سر زنده است. این سرزندگی، هنگامی به مخاطره می‌افتد که نتوان به هر علتی، تداوم اجتماعی پویا بین مخاطب و اثر، برقرار ساخت (آدینه و رازانی، ۱۳۸۶: ۱۱). افزون بر این‌ها، براساس نظریه هاوارد کی‌گیل^{۱۰} درباره نقش مخاطب در موزه، سرزندگی و حیات اثر هنری تنها به وسیله مخاطب کامل می‌شود بلکه از طریق وی اثر بهره‌وری و لایه‌های پی در پی آن به دنبال راز درونی‌اش، باز گشوده می‌گردد (نوروزی طلب و دیگران، ۱۳۸۹: ۷۰). این در حالی است که تداوم محیطی و اجتماعی اثر موزه‌ای، به تعامل اثر با مخاطب از چشم‌انداز شیوه رویارویی مخاطب توجه نموده و می‌تواند این مقوله (تعامل اثر با مخاطب) را، مهم‌ترین رسالت یک اثر موزه‌ای دانست. براین اساس، آثار موزه‌ای یا سرزندگی می‌یابند یا سرزندگی خود را از دست می‌دهند. از این‌رو، مخاطب اثر موزه‌ای تنها اثر را مصرف نمی‌کند بلکه مخاطب با مواجهه و درک خود، به اثر موزه‌ای جان می‌بخشد و این، همان بهره‌وری از اثر و تداوم عملکرد آن است (کوثری، ۱۳۸۶: ۱۰). بنابراین، به طور کلی، ایجاد بهره‌وری و تعامل با اثر موزه‌ای و درک معنای آن، پس از فهم اثر رخ می‌دهد که خود مستلزم حفظ سلامت اثر است. از این‌رو، رخداد معنایی یا معنوی پس از مورد فهم قرار گرفتن یا مفهوم‌شدن اثر، تحقق پیدا می‌کند.

موزه‌ای و قرارگیری آن در زمره معیارهای تمامیت، می‌تواند به نظریات مطرح‌شده درخصوص توسعه پایدار اشاره نمود. بر مبنای این نظریات، در کلیه بخش‌های میراث فرهنگی به ویژه آثار موزه‌ای، مداخلات در راستای توسعه پایدار در موزه‌ها تنها به صیانت و حفاظت آثار محدود نمی‌گردد بلکه شامل بهره‌وری از آثار موجود و درک اثر و توسعه حضور مخاطبین در موزه نیز می‌شود (Macdonald, 2005: 119). بر این مبنای، مؤلفه توسعه مخاطب در موزه، از متغیرهایی است که سبب افزایش اعتبار اثر موزه‌ای می‌گردد و با توجه به تأثیر بسزایی که در بهره‌وری و پویایی موزه‌ها دارد، می‌توان آن را برابر با معیار سرزندگی دانست. چراکه بنابر آرای متعدد در حوزه ضرورت‌ها و رسالت آثار موزه‌ای و نظر به آنچه ایکوم در منابع خود بدان اشاره داشته، مهم‌ترین هدف موزه‌ها ایجاد ارتباط بین آثار و مخاطبین آن‌ها در جهت دستیابی به روح و معنای اثر است و تنها بدین‌گونه، حیات اثر حفظ شده و تداوم می‌یابد. همچنین معیار سرزندگی، مؤلفه‌ای کلیدی و کلی در راستای حفظ تمامیت یک اثر معرفی شده که خود به زیربخش‌های دیگری تقسیم می‌گردد (EnglishHeritage, 2008: 56). از این‌رو، چنانچه ضرورت حفظ سرزندگی اثری موزه‌ای وجود داشته باشد، صیانت از مفاهیم دیگری همچون بهره‌وری اثر موزه‌ای، حفظ سلامت فیزیکی اثر و در نهایت، تداوم محیطی و اجتماعی آن نیز اجتناب‌ناپذیر خواهد بود. همچنین، به منظور تفسیر و توضیح سرزندگی در آثار موزه‌ای، به نظریه

جدول ۴. ارزیابی اسناد منتشرشده، کنوانسیون‌ها، بیانیه‌ها و منشورها در حوزه حفاظت مبتنی بر تمامیت

نام اسناد	تاریخ	هدف	اصول پیشنهادی اسناد در ارتباط با معیارهای تمامیت
منشور ایکوموس نیوزلند	۱۹۹۳	چارچوبی عملی برای دولت‌های محلی	توجه به تداوم ارزش‌های اجتماعی و درک آثار، ضرورت دست‌نخورده بودن اثر
سند نارا	۱۹۹۴	توجه به حفاظت، اصالت و هویت و میراث بومی	توجه به اصالت‌مندی، احترام به حریم آثار، صیانت از تداوم اجتماعی و تداوم عملکرد، ضرورت حفظ ارزش
بیانیه سان آنتونیو	۱۹۹۶	توجه به اصالت در حفاظت و مدیریت میراث فرهنگی	توجه به ارزش‌های اجتماعی و میراثی، حفظ اصالت مواد، توجه به درک و شناخت اثر، حفظ برجستگی و منزلت، ارتقای آگاهی جامعه، توسعه و پویایی، صیانت از هویت و اصالت
منشور بورا	۱۹۹۹	مرمت، حفاظت و مدیریت آثار ارزشمند فرهنگی	توجه به تداوم فرهنگی، توجه به نقش مردم و مدیران در حفظ آثار، سرزندگی اثر، توجه به حفاظت پایدار، اصل حداقل مداخله، حفظ معنا و محتوای اثر
بیانیه مکزیکوسیتی	۱۹۹۹-۲۰۰۰	لازم و ملزوم بودن حفاظت و پویایی آثار و حفاظت میراث بومی	حفظ اصالت و یک‌پارچگی اثر، توجه به برجستگی و منزلت، حفظ ارزش‌های میراثی، حفظ نظم فضایی و وحدت اثر، اصالت مواد و تداوم محیطی
منشور ایکوموس، کبک	۲۰۰۸	تعریف اصول و معیارهایی برای استفاده از میراث و احترام به تمامیت، برجستگی، اصالت و ارزش‌ها	حفظ ارزش‌های ملموس و ناملموس، سیر فرهنگی اثر، توجه به برجستگی اثر، حفظ دست‌نخورده‌گی و سلامت اثر، توجه به نظم فضایی، جامعه و درک ایشان، صیانت از ارزش‌های فرهنگی، تاریخی و اجتماعی

نیوگ فردی را ابراز دارد، تنها کافی است با اتکا به ارزش، شأن و منزلت مشترکی که مخاطبان برمبنای آن قادر به درک اثر هستند، چیزی به عنوان اثر موزه‌ای رسمیت یافته و منزلت آن حفظ گردد. همچنین متفکران مارکسیست چون لوکاچ برای توصیف منزلت آثار هنری - تاریخی، از عبارات و اصطلاحات متعدد دیگری بهره جسته‌اند. به عنوان مثال از واژه حریم اجتماعی مسلط برای توضیح منزلت و یا برجستگی اثر استفاده کرده‌اند. برخی دیگر نیز از منابع ارزشی اثر و واژه کامل بودن اثر در راستای بیان این مفهوم و ارائه کلیت ارزشی آثار میراثی استفاده نموده‌اند» (مریدی و تقی‌زادگان، ۱۳۸۴: ۱۷۲). به طور کلی، اصطلاح کامل بودن اثر یا منزلت اثر موزه‌ای، همان یگانگی ارزش‌های متجلی شده در یک اثر است که نمی‌توان آن را همانند یگانگی ارگانیک و عملکردی که مشخصه فیزیک

دیگر زیربخش معنایی تمامیت اثر موزه‌ای، توجه به ارزش و برجستگی^{۱۱} یا همان منزلت آثار میراثی بوده که مهم‌ترین تغییرات در دو دهه گذشته معرفی شده است. منزلت یا برجستگی فرهنگی، اصطلاحی است که متخصصان حفاظت به منظور خلاصه‌نمودن ارزش‌های چندگانه آثار موزه‌ای، از آن استفاده می‌کنند (Getty Conservation Institute, 2001:8). همچنین در منشور بورا، مفهوم برجستگی به عنوان مجموع ارزش‌های زیبایی‌شناختی، تاریخی، علمی، اجتماعی یا معنوی برای نسل‌های گذشته، حال و آینده قلمداد شده است (Jokilehto, 2000:43). تعریف ارائه شده برای این مفهوم، برابر است با تعریف عبارت کامل بودن اثر که در راستای تبیین تمامیت در سال ۲۰۰۵، مطرح شده بود. در این باره، دانتو^{۱۲} می‌گوید: «یک اثر موزه‌ای لازم نیست که زیبا باشد یا جدول ۵. ارزیابی معیارهای تمامیت در منابع و اسناد میراث فرهنگی

ردیف	زیربخش‌های معنایی تمامیت
۱	اصالت (Stovel, 2007; Jokilehto, 2008; Tiesdell et al., 1996; Larkham, 1996; Pendelbery, 2009) (طالبیان، ۱۳۸۴؛ منشور ایکوموس نیوزلند، ۱۹۹۳؛ سند نارا، ۱۹۹۴؛ بیانیه مکزیکوسیتی، ۱۹۹۹؛ منشور حفظ میراث شهری کشورهای اسلامی، ۲۰۰۴؛ منشور ایکوموس پیرامون سیر فرهنگی، ۲۰۰۸)
۲	یک پارچگی (Strange, 1997; Strange and Whitney, 2003; Stovel, 2007; Jokilehto, 2007; Pendelbery, 2000; Larkham, 1996) (طالبیان، ۱۳۸۴؛ منشور ایکوموس نیوزلند، ۱۹۹۳؛ سند نارا، ۱۹۹۴؛ بیانیه مکزیکوسیتی، ۱۹۹۹؛ منشور حفظ میراث شهری کشورهای اسلامی، ۲۰۰۴؛ منشور ایکوموس پیرامون سیر فرهنگی، ۲۰۰۸)
۳	ارزش نسبی (طالبیان، ۱۳۸۴؛ منشور ایکوموس نیوزلند، ۱۹۹۳؛ سند نارا، ۱۹۹۴؛ بیانیه مکزیکوسیتی، ۱۹۹۹؛ منشور حفظ میراث شهری کشورهای اسلامی، ۲۰۰۴؛ منشور ایکوموس پیرامون سیر فرهنگی، ۲۰۰۸؛ Jokilehto, 2007)
۴	توسعه و سلامت فیزیکی (Roberts and Sykes, 2000; Tiesdell et al, 1996; Doratli, 2004, 2005; Altrock, 2006; Ashworth, 1991; Pearce, 1994; Larkham, 1996)
۵	توسعه عملکرد (Pearce, 1994; Tiesdell et al, 1996; Pendelbery, 2000, 2009; Doratli, 2004, 2005; Altrock, 2006; Ashworth, 1991; Larkham, 1996)
۶	برجستگی (Doratli, 2004, 2005; Larkham, 1996; Jokilehto, 2007; Pendelbery, 2009) (طالبیان ۱۳۸۴؛ منشور ایکوموس نیوزلند، ۱۹۹۳؛ منشور نارا، ۱۹۹۴؛ منشور بورا، ۱۹۹۹؛ بیانیه مکزیکوسیتی، ۲۰۰۰؛ منشور حفظ میراث شهری کشورهای اسلامی، ۲۰۰۴؛ بیانیه بوم، ۲۰۰۴؛ منشور ایکوموس، ۲۰۰۸)
۷	توسعه اجتماعی (Roberts and Sykes, 2000; Urban Task Force, 1999; Bianchini and Parkinsin, 1993; Strange and Whitney, 2003; Tiesdell et al., 1996; Pendelbery, 2000, 2009; Doratli, 2004, 2005; Altrock, 2006; Ashworth, 1991; Pearce, 1994)
۸	سرزندگی اقتصادی^۸ Pendelbery, 2000 (Urban Task Force, 1999; Strange and Whitney, 2003; Doratli, 2005; Tiesdell et al, 1996; Pearce, 1994; Larkham, 1996) (بیانیه مکزیکوسیتی، ۱۹۹۹؛ منشور حفظ میراث شهری کشورهای اسلامی، ۲۰۰۴؛ منشور ایکوموس پیرامون سیر فرهنگی، ۲۰۰۸)

(نگارندگان)

و ماده اثر است، تصور کرد. از این نظر، کافی است یگانگی اثر موزه‌ای را به عنوان ویژگی کیفی و نه کمی تعریف نمود. براساس آنچه بر شمرده شد، اصطلاح منزلت اثر موزه‌ای، در جایگاه زیربخش معنایی مفهوم تمامیت، مسئله ارزش‌مندی اثر را به ویژه در گستره جهانی را مطرح می‌نماید (آویلا و الجاندرو، ۲۰۰۸: ۱۱). بنابراین، به سبب وجود دیدگاه‌هایی که اثر را ارزیابی می‌کنند، اثر تاریخی دارای ارزش‌های متنوعی می‌شود. علاوه بر این‌ها، مزایای اثر موزه‌ای منحصرأً متعلق به ایجاد اثر، نحوه ارائه و فهم اثر توسط مخاطب است که منحصر به اثر موزه‌ای است و بر مبنای کیفیت نظم فضایی اثر تعیین می‌گردد. لیکن یک ارزش و عملکرد اساسی برای اثر موزه‌ای وجود دارد. یعنی ارزش متمایز یک اثر، ارزشی که آن را منحصر به فرد می‌گرداند تا بتوان آن را منزلت و برجستگی اثر نامید. ارزشی آگاهانه از اثر که در نتیجه درک و دریافت ماده اثر و اصالت‌مندی آن، تفهیم می‌شود (همان: ۵۴). این در حالی است که عبارت منزلت در حال حاضر، کاربرد بسیاری در حوزه آثار موزه‌ای دارد و در راستای تعریف اثر و ارتباط معنی و اهمیت آثار و مجموعه‌ها بسیار مؤثر و سودمند است. لذا این مفهوم، مرجع و ابزاری است که در تمامی مداخلات و فعالیت‌های موزه‌های اصلی از قبیل کشف آثار، ارائه آثار در موزه، حفاظت، شناسنامه‌نویسی، برگزاری نمایشگاه‌ها و بازاریابی به کار می‌رود. بر این اساس، ارزیابی منزلت آثار موزه‌ای عبارت است از: فرایند مطالعه، درک، فهم معنایی و ارزش‌های آثار موجود در موزه‌ها. بر این اساس، چارچوبی است که به منظور تجزیه و تحلیل آثار موزه‌ای از آن استفاده می‌شود (Jokilehto, 2008: 23). این مفهوم، مشخص می‌سازد که ارزش و معنای اثر در چیست و در اصل، خلاصه‌ای از مجموعه ارزش‌های موجود در یک اثر است (Winkworth, 2002: 19). بر این مبنا، می‌توان معیار منزلت و برجستگی را یکی از زیربخش‌های عمده مفهوم تمامیت معرفی نمود و آن را در بردارنده مقوله‌های معنایی دیگری همچون ارزش مادی یا همان "اصالت ماده" اثر موزه‌ای، "معنای" نهفته در اثر و ارزش‌ها و "نظم فضایی" اثر دانست. از این منظر، عوامل یادشده در سنجش معیار برجستگی اثر موزه‌ای میراثی، نقش مهمی را بر عهده دارند. بنابراین، در راستای تبیین چارچوب مفهومی، شناخت و در نهایت حفظ تمامیت، بایستی نیروهای توسعه‌ای و عوامل مؤثر را ارزیابی کرد. در این خصوص، ضروری است به منظور شکل‌گیری و ارزیابی چارچوب مفهومی و معیارهای پنهان در حفظ تمامیت، معیارهای منزلت و برجستگی و تعامل و سرزندگی، در تعامل و تعادل با یکدیگر قرار گیرند. این در حالی است که مفهوم

تعامل و سرزندگی که به سرزندگی فرهنگی نیز معرفی شده است، به معنای امکان بهره‌برداری‌های معنوی و فرهنگی از اثر، آموزش مخاطبان و فهم و درک ارزش‌های اثر میراثی است (Stiles, 2010: 19; English Heritage, 2008: 12). از دیگر سو، نظر به آنچه درباره سیر تاریخی مفهوم تمامیت در حوزه حفاظت میراث فرهنگی، بدان اشاره شد، برای نخستین بار در سال‌های اخیر، نیاز به انتقال پیام آثار موزه‌ای به مخاطبین و درک و دریافت ایشان، هم‌راستا با ایجاد تعادل در جهت ضرورت حفظ و صیانت اثر، در تبیین مفهوم تمامیت مورد توجه قرار گرفت. همچنین، بیان شد هنگامی تمامیت اثری میراثی حفظ می‌گردد که به این ضرورت و نیاز، هم‌زمان و متعادل پاسخ داده شود (Guidance for World Heritage Properties, 2010: 13) از این رو، بنابر تعاریف مطرح‌شده در زمینه تعیین مؤلفه‌های مؤثر بر مفهوم تمامیت، می‌توان اذعان داشت، دو معیار تعامل و سرزندگی اثر موزه‌ای و معیار برجستگی و منزلت اثر موزه‌ای، بایستی همواره در تعادل با یکدیگر باشند. با اینکه هر دو این‌ها، از مؤلفه‌های مؤثر بر مقوله تمامیت آثار موزه‌ای هستند، هر یک از زیربخش‌هایی تشکیل شده‌اند و ضرورت وجود تعادل و تعامل بین این دو وجه نیز به چشم می‌خورد. این مسئله را می‌توان بدین شکل، مطالعه کرد (تصویر ۱).

این در حالی است که تحقق تعادل میان حفظ مفاهیم بر شمرده‌شده در حوزه‌های متعدد آثار میراثی، به ویژه در زمینه آثار موزه‌ای، چالشی دشوار است. در نتیجه، برای تحلیل و مطالعه اسناد، منشورها، آئین‌نامه‌ها و قوانین متعدد، در مداخلات حفاظتی مبتنی بر تمامیت آن، نظر به معیارها و مؤلفه‌هایی که بیش از سایر معیارها در طول تاریخ بر آن‌ها تأکید شده، یافته‌ها بر این اساس و به گونه‌ای مجزا، ارزیابی و تعریف می‌شوند:

- حفظ منزلت یا برجستگی اثر؛ حفظ کلیه ارزش‌های چندگانه آثار میراثی در خود اثر یا محیط پیرامون آن، همچون ارزش‌های زیبایی‌شناختی، تاریخی، علمی، اجتماعی یا معنوی است.
- حفظ و تداوم پویایی و سرزندگی؛ با عنایت به ضرورت و رسالت آثار موزه‌ای، امکان بهره‌برداری‌های معنوی و فرهنگی از اثر، آموزش مخاطبان و درک ارزش‌های اثر است.
- حفظ سلامت فیزیکی؛ حفظ کالبد اثر از آسیب‌های متعدد است.
- صیانت از اصالت مواد اثر موزه‌ای؛ صیانت از اصالت کالبدی اثر موزه‌ای است.

مؤلفه‌ها، مهم‌ترین و مؤثرترین پارامترها در تبیین تمامیت در حوزه‌های متعدد میراث فرهنگی هستند که عبارتند از: معیار کامل بودن، دست‌نخورده بودن، اصالت مواد، نظم فضایی، تداوم عملکرد و درنهایت، تداوم محیطی. در ادامه، هر یک از مؤلفه‌ها که معنای متفاوتی از دیگری داشته و به وجهی از مقوله تمامیت اشاره می‌نمایند، در هر یک از حوزه‌ها جداگانه معنا شده است (جدول ۵).

نظر به مطالب جدول ۵ در راستای فهم مطلوب هر یک از مؤلفه‌ها و معنای آن‌ها، در ادامه هر یک از معیارها و زیربخش‌های معنایی تمامیت، در یک جمله تعریف شده چراکه بر این تعاریف در حوزه‌های متعدد میراث فرهنگی کلی است:

- کامل بودن، حفظ ارزش‌های جهان‌شمول و حریم اثر میراثی است.
  - دست‌نخورده بودن، حفظ کالبد اثر از آسیب‌های متعدد است.
  - حفظ اصالت مواد اثر میراثی، صیانت از توالی تاریخی و حفظ اصالت اثر است.
  - صیانت از نظم فضایی اثر، حفظ فرم، چیدمان و سازمان‌دهی فضایی عناصر آن است.
  - تداوم عملکرد، حفظ تداوم عملکرد به گونه‌ای سازگار با اثر میراثی است.
  - تداوم محیطی، حفظ وضعیت موجود و کنترل روند توسعه اثر است.
- بالین‌همه، در راستای استخراج و ارائه مؤلفه‌های مؤثر بر مفهوم تمامیت در حوزه آثار موزه‌ای، ضروری است تا به مباحث دیگری همچون اهداف و ارزش‌های آثار موزه‌ای نیز توجه شده و تحلیل گردند. چراکه نمی‌توان سخن از تمامیت آثار موزه‌ای به میان آورد و از رسالت آثار موزه‌ای غافل ماند.

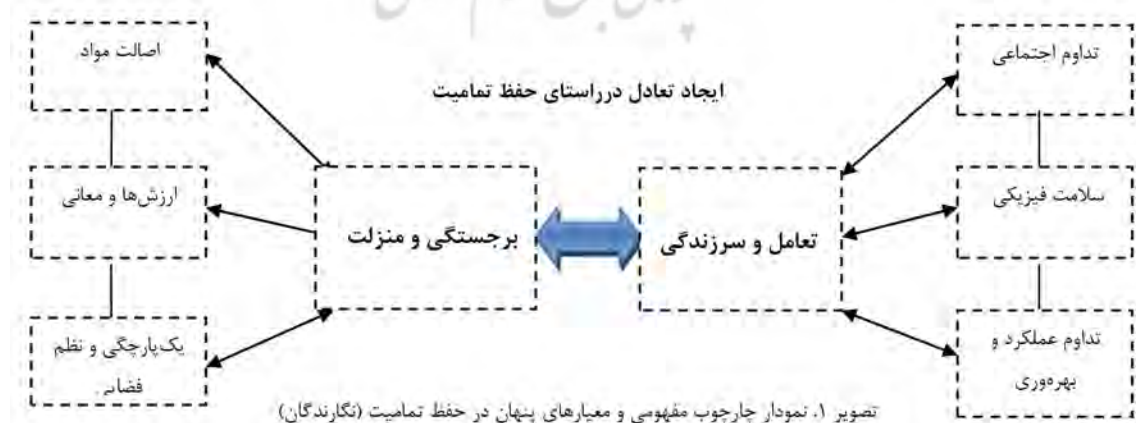
- حفظ یک‌پارچگی و نظم فضایی اثر موزه‌ای؛ حفظ فرم، چیدمان و سازمان‌دهی فضایی عناصر اثر در زمان حفظ و ارائه اثر است.
- تداوم عملکرد اثر؛ حفظ تداوم عملکرد و کارایی اثر است.
- حفظ تداوم اجتماعی اثر؛ کنترل روند توسعه اثر به ویژه در تعامل با محیط و اجتماع است.
- و درنهایت، حفظ ارزش‌ها و معانی اثر موزه‌ای؛ برابر با حفظ و شناخت ارزش‌ها و معانی پنهان در اثر است.

معیارهای تعیین‌کننده مفهوم تمامیت در حوزه‌های متعدد میراث فرهنگی

در این بخش از پژوهش، برای مشخص نمودن مؤلفه‌های تعیین‌کننده مفهوم تمامیت آثار موزه‌ای، به معیارهایی که در راستای تعریف تمامیت در دیگر حوزه‌های میراث فرهنگی، کمیته حفظ میراث جهانی سازمان یونسکو در شیوه‌نامه راهکارهای اجرایی حفظ میراث فرهنگی، به کار برده است، اشاره می‌گردد (Toledo, 2006, :11).

از این‌رو، بیان می‌شود در سال ۲۰۰۵ م. با توجه به ابهامات موجود در خصوص معنا و مفهوم تمامیت، ضرورت تبیین این مفهوم مطابق با معانی، ویژگی‌ها، ارزش‌ها و اهداف در هر یک از حوزه‌های میراث فرهنگی، به صورت مجزا به چشم می‌خورد (WHC, 2005:Par 89). بنابراین، به منظور ایجاد درک صحیحی از این مفهوم در فرایندهای اجرایی حفاظت میراث فرهنگی، حدود تمامیت در حوزه‌های مختلف میراث فرهنگی اعم از محوطه‌های باستان‌شناختی، شهرهای تاریخی، بناها و مجموعه‌های معماری و چشم‌اندازهای فرهنگی تعریف گردیده است.

در نتیجه ارزیابی تعریف مفهوم تمامیت در حوزه‌های متعدد میراث فرهنگی، ۶ مؤلفه متفاوت به دست می‌آید. این

تصویر ۱. نمودار چارچوب مفهومی و معیارهای پنهان در حفظ تمامیت (نگارندگان)

تصویر ۱. نمودار چارچوب مفهومی و معیارهای پنهان در حفظ تمامیت (نگارندگان)

معیارهای تعیین‌کننده تمامیت بر مبنای اهداف، رسالت و ارزش‌های آثار موزه‌ای

در این بخش، ارزیابی و تحلیل منابع و متون متعدد و گسترده‌ای در خصوص اهداف، ارزش‌ها و رسالت موزه‌ها و آثار موزه‌ای و نیز عوامل مؤثر بر کیفیت درک و دریافت مخاطبین در مواجهه با آثار انجام شده است. به منظور دست‌یابی به مؤلفه‌هایی که بیش از همه در منابع مختلف بدان‌ها اشاره گردیده، اطلاعات به دست آمده و یافته‌ها در خصوص رسالت آثار موزه‌ای و مباحث مرتبط با اهداف موزه‌ها، مطابق با تعاریف کلی هر یک از ۶ مؤلفه بیان شده در جدول ۶، بخش‌بندی شده است. زیرا فرضیه پژوهش بر این مسئله استوار است که با قسمت‌بندی یافته‌ها و کلیت بخشی به آن‌ها، فرایند دست‌یابی به مؤلفه‌ها در حوزه آثار موزه‌ای، تسهیل می‌گردد. شایان یادآوری است بخش‌بندی رسالت، ارزش‌ها و اهداف موزه‌ها، بر پایه پیشینه پژوهشی گسترده صورت گرفته و تدوین شده است که نظر به مفصل بودن و گستردگی اطلاعات، یافته‌ها به اجمال ارائه می‌گردد.

نخست آنچه در خصوص اهداف و رسالت موزه‌ها و آثار موزه‌ای و عوامل مؤثر بر آن‌ها و نیز ضرورت عملکرد موزه‌ها در متون متعدد و منابع مختلف بدان‌ها اشاره شده: شیوه‌های جدول ۵. استخراج مؤلفه‌های تمامیت در حوزه‌های متعدد میراث فرهنگی

بهره‌برداری معنوی از اثر موزه‌ای است که به معنای کشف معانی و پیام‌های اثر توسط مخاطب است. همچنین، تعاملات ارتباطی بین آثار و مخاطبین که عبارت است از: دست‌یابی مخاطب به روح و معنای اثر موزه‌ای و ایجاد جذابیت در موزه برای مخاطبین. افزون بر این‌ها، واکنش مخاطبین به ارزش‌های نهفته اثر در موزه در بردارنده برانگیختن حس شگفتی مخاطبین، ارتقای سطح دانش مخاطب در موزه و شناخت مخاطب از پدیدآوردندگان آثار موزه‌ای، ارتقای هویت فرهنگی مخاطب اثر و افزایش علاقه‌مندی مخاطب نسبت به اثر در موزه است. عملکرد متناسب تمامی بخش‌های موزه با توجه به اهداف موزه‌ها، ضرورت وجود بخش‌های جانبی در کنار بخش‌های ارائه آثار در موزه و در نهایت، کنترل روند توسعه موزه‌ها بر مبنای حریم آثار موزه‌ای است که همگی به عنوان هدف و مقصود نهایی موزه‌ها در ارائه آثار خود، بیان می‌شوند (نفیسی، ۳: ۱۳۸۰؛ ابراهیمی، ۲: ۱۳۸۷؛ شیروانی، 1379: 15؛ Macdonald, 2002: 119؛ Annual Review of the British Museum,

در مرحله بعد، می‌توان از منابعی یاد کرد که به مقوله درک مخاطب از ارزش‌های آشکار و پنهان اثر موزه‌ای اشاره می‌نمایند و این مسئله را به زیربخش‌های متعددی تقسیم

زیر بخش‌های مفهومی تمامیت در میراث فرهنگی	محوطه‌های باستان‌شناسی	شهرهای تاریخی	بناها و مجموعه‌های معماری	چشم‌اندازهای فرهنگی
کامل بودن	حفظ ارزش‌های جهانشمول در همه بخش‌های اثر	حفظ ارزش‌های اثر و محیط آن	توجه به کلیه بخش‌ها و عناصر و ویژگی‌های نهفته	حفظ خصایص، الگوها، برجستگی‌ها و رویکردهای مدیریتی و نواحی ارزشمند
دست نخورده بودن	حفظ کالبد از آسیب‌ها	وضعیت فیزیکی مطلوب در نتیجه مداخلات حفاظتی، حفظ ارزش‌های اجتماعی و اقتصادی	حفظ وضعیت مادی و ارزش‌های اجتماعی و اقتصادی	حفظ شرایط اجتماعی، اقتصادی و فیزیکی
اصالت مواد	شناخت مواد برجای مانده، صیانت از خوانایی و کالبد اثر	حفظ کالبد اثر که شاهدهیست بر توسعه و توالی عملکرد تاریخی	حفظ کالبد تاریخی و ساختاری و نیز مستندات و توالی تاریخی	صیانت از مشخصه‌ها، الگوها و شیوه‌ها و توالی کاربری
نظم فضایی	مرتبط ساختن ارزش‌ها با ضرورت‌های اثر و پیام‌ها و مفاهیم بنیادین	حفظ خوانایی الگوی سازماندهی فضایی،	حفظ طراحی، فرم‌ها، چیدمان عناصر، نظام و نیز سازماندهی فضایی	حفظ خوانایی نظام فضایی مرتبط با ارزش‌ها، و نیز امکان مطالعه سیر تکامل اثر
تداوم عملکرد	—	حفظ تداوم عملکرد محیطی سازگار با ارزش‌ها	حفظ تداوم عملکرد به گونه‌ای سازگار با محیط	حفظ تداوم عملکرد و ارزشمندی اثر است
تداوم محیطی	حفظ کیفیت وضعیت کنونی و کنترل روند توسعه	ارزشمندی و کنترل توسعه و نیز حفظ وضع موجود	حفظ وضع موجود و کنترل توسعه به گونه‌ای سازگار با ارزش‌ها	حفظ وضعیت کنونی و کنترل توسعه سازگار با ارزش‌ها

در اثر به مخاطب هنگام مواجهه وی با اثر. همچنین، تأکید بر ارزش‌های ملی و فراملی در فرایند ارائه اثر در موزه و در آخر، حفظ وضعیت کنونی اثر موزه‌ای (داسام، ۱۳۸۷: ۲۳؛ زاهدی و دیگران، ۱۳۸۷: ۱۱۲؛ Standards For Museum Exhibitions, 1997: 1-3).

در ادامه، مطالب و مواردی که در متون متعدد، در جهت چگونگی و کیفیت ارائه اثر به مخاطب در موزه‌ها، بدان‌ها اشاره گردیده است، بررسی می‌شود. در این باره، ضروری است به کیفیت بخش‌بندی آثار در موزه توجه شده، بخش‌بندی آثار براساس توالی تاریخی یا موضوعی آن‌ها در موزه انجام شده و شناخت مخاطب از محیط اولیه آثار، تاریخ خلق اثر، آگاهی

می‌نمایند. این زیربخش‌ها عبارت‌اند از: کیفیت شناخت مخاطب از ارزش‌های آشکار و پنهان اثر موزه‌ای، دریافت آگاهی از ارزش‌های اثر به صورت مستقیم توسط مخاطب با بهره‌گیری از پیش‌آگاهی (پیش از مواجهه با اثر) و در آخر، چگونگی هم‌افزایی سطح درک ارزش‌ها توسط مخاطبین آثار موزه‌ای (کوثری، ۱۳۸۷: ۱۰؛ Fox, 2012: 1-34).

همچنین، درباره کیفیت درک مخاطب از ارزش‌های اثر موزه‌ای براساس منابع و متون مختلف، اشاره می‌گردد که فرایند شناخت مخاطب از کارکرد و هدف آثار موزه‌ای، عبارت است از: تعیین و تشخیص ارزش‌های پنهان در اثر موزه‌ای توسط مخاطب و نیز ارائه کلیه ارزش‌های موجود جدول ۶. بخش‌بندی مؤلفه‌های برگرفته از اهداف، رسالت و عملکرد موزه‌ها

ردیف	اهداف، رسالت و عملکرد آثار موزه‌ای	استخراج مؤلفه‌ها
۱	مطالب و یافته‌ها درباره: بهره‌گیری از تکنولوژی‌های نوین، تصویر یا نقاشی در معرفی اثر موزه‌ای؛ تعیین، ارائه و معرفی ارزش‌های پنهان اثر موزه‌ای؛ توجه به تأثیر رنگ، نور، بافت، صوت یا موسیقی در ارائه آثار به مخاطب و درک اثر توسط وی؛ تأثیر محیط پیرامون اثر موزه‌ای در فرایند درک و دریافت اثر؛ ضرورت شناخت و تعیین حریم اثر و محترم‌شمردن آن؛ ارزشمندی برابر حریم اثر به اندازه خود اثر، نقش بسزایی آن در معرفی آن دارد	نظر به اینکه جملگی این موارد با حفظ ارزش‌ها با همه قسمت‌های اثر، حفظ حریم اثر موزه‌ای و درنهایت، توجه به تمامی عناصر و ویژگی‌های ارزشمند اثر مرتبط هستند، می‌توان آن‌ها را در حوزه مفهومی کامل بودن، تعریف نمود
۲	توجه به ترکیب فضای بازدید و آثار در موزه‌ها و تأثیر نحوه عبور مخاطب از مسیرهای مشخص در موزه در کیفیت درک مخاطبین از آثار. توجه به فواصل بین آثار ارائه‌شده در موزه؛ لزوم بهره‌گیری از شیوه‌های بازسازی مجازی آثار در موزه؛ بهره‌گیری از نقاط دید در ارائه آثار موزه‌ای؛ ساخت مولاژ یا ماکت از آثار در راستای شناخت فرم و وضعیت پیشین اثر	این موارد را می‌توان در حوزه مفهومی یک‌پارچگی و نظم فضایی، تقسیم‌بندی نمود
۳	ضرورت بخش‌بندی موضوعی، تاریخی، محتوایی و ... آثار موزه‌ای، قرارگیری آثار موجود در موزه‌ها برحسب ویژگی‌های آن‌ها در ویتترین‌های مجزا. توجه به حفظ اصالت اثر در فرایند ارائه اثر موزه‌ای و همچنین ارائه و آشکارسازی شیوه تاریخی ساخت اثر	نظر به تعاریف موجود، این مطالب در حوزه موضوعی اصالت مواد، بخش‌بندی می‌گردند
۴	ضرورت برپایی نمایشگاه‌های موقت، کارگاه‌های آموزشی و جشنواره‌ها در موزه‌ها؛ دوری‌جستن از ایجاد سردرگمی برای مخاطبان. لزوم ارتباط بخش‌های متفاوت در موزه‌ها با یکدیگر و عمل کردن آن‌ها براساس رسالت موزه و نیز، تناسب عملکرد با فضا و درنهایت، حفظ وضعیت موجود آثار موزه‌ای.	با توجه به تعاریف موجود، مطالب ارائه‌شده در حوزه موضوعی پویایی محیطی، بخش‌بندی می‌شوند
۵	رمزگشایی معانی و پیام‌های پنهان در آثار موزه‌ای و دست‌یابی به روح و معنای اثر توسط مخاطبین؛ شناخت خالقین آثار، کارکرد و هدف آثار، محیط اولیه آثار و درنهایت، محتوا و روایاتی که در پس آثار موزه‌ای قرار دارد توسط مخاطب و دوری‌جستن از نسبت‌دادن معانی و مفاهیم کاذب به اثر.	موارد مطرح‌شده، جزو هیچ‌کدام از دسته‌بندی‌های شش‌گانه نیست بلکه در بخش مجزایی به نام ارزش‌ها و معانی قرار می‌گیرد
۶	لزوم حفظ تعاملات ارتباطی بین آثار و مخاطبین؛ ایجاد جذابیت اثر برای مخاطب؛ برانگیختن حس شگفتی، ارتقای سطح دانش، هویت فرهنگی و افزایش علاقه‌مندی مخاطب نسبت به اثر؛ کیفیت آشنایی مخاطب با اثر موزه‌ای. کیفیت کسب اطلاع مخاطبین از آثار. تأثیر توجه به کیفیت و نحوه معرفی اثر در سطح درک مخاطبین	مطالبی که ارائه گردیده، زیرمجموعه هیچ‌یک از دسته‌بندی‌های شش‌گانه نیست بلکه در بخش مجزایی به نام سرزندگی و تعامل اجتماعی قرار می‌گیرد
۷	اغراق در توصیف معانی اثر موزه‌ای توسط بازسازی نامطلوب؛ لزوم انجام حفاظت مطلوب و دوری‌جستن از انجام مرمت نادرست و غیر همه‌جانبه اثر (مرمتی که ایجاد مخاطره در وجوه ارزشی و معنایی اثر می‌کند)؛ ضرورت اهتمام به کیفیت و نحوه انجام مداخلات حفاظتی به عنوان یکی از ادوات آشکارسازی ارزش‌های اثر موزه‌ای؛ حفظ کالبد اثر از آسیب‌های متعدد و صیانت از سلامت اثر و درنهایت، دست‌نخورده‌گی حریم اثر در موزه	با توجه به تعاریف موجود، مطالب ارائه شده در حوزه موضوعی "دست‌نخورده بودن و حفظ سلامت اثر" تقسیم‌بندی می‌شوند.

مخاطب از سیر تاریخی ساخت آن و کلیه اطلاعات پنهان در اثر موزه‌ای، به صورت جامع صورت پذیرد. از سوی دیگر، در این خصوص به تأثیر بهره‌گیری از رنگ و نور، عکاسی، صوت و موسیقی در ارائه آثار موزه‌ای اهتمام ورزیده شده که در نتیجه آن، ارتقای سطح درک مخاطبین آثار را می‌توان انتظار داشت. از دیگر گزینه‌هایی که بایستی آن را مد نظر قرار داد، ارائه آثار موزه‌ای با بهره‌گیری از نقاط دید در موزه و تأثیر نحوه چیدمان آثار در محیط موزه برای کیفیت درک مخاطب است که در متون متعدد، ارزیابی و بر آن تأکید شده است (شیرازیان، ۱۳۹۲: ۵۳؛ قاسمی مطلق، ۱۳۸۰: ۱۷۶؛ شوتن، ۱۳۷۹: ۲۳؛ Russo, 2008: 13; SUE, 2004: 1-17; Kocsis, 2009: 1-13).

این، در حالی است که در ارزیابی متون آنچه در زمینه کیفیت ارائه اثر به مخاطب در موزه‌ها، به آن توجه می‌شود، نسبت‌دادن معانی و مفاهیم کاذب به اثر موزه‌ای و نیز، اغراق در توصیف معانی یا بازسازی نامطلوب آثار موزه‌ای است که سبب درک و دریافت کاذب مخاطبین آثار در موزه‌ها می‌گردد (Kocsis, 2009: 203).

همچنین، آنچه در فرایند حفظ و مرمت اثر در موزه‌ها در متون متعدد لحاظ می‌گردد، عبارت است از: توجه به کیفیت و نحوه انجام حفاظت اثر تاریخی به عنوان یکی از ادوات آشکارسازی ارزش‌های اثر. در این صورت بایستی از مداخلات مرمتی نادرست و غیر همه‌جانبه اثر که سبب ایجاد مخاطره در وجوه ارزشی و معنایی اثر موزه‌ای می‌گردد، پرهیز شود و اهتمام ورزید به حفاظت مطلوب اثر موزه‌ای که ورای کالبد اثر، به وجوه غیر ملموس آن نیز توجه می‌شود. در نهایت هم، حفظ کالبد اثر از آسیب‌های متعدد و پیشگیری از مداخلات نادرست در اثر موزه‌ای، مد نظر قرار گیرند (Poulos, 2008: 61-78; Standards For Museum Exhibitions, 1997: 4).

نکته دیگری که در زمینه ارائه آثار به مخاطبین موزه‌ها و کیفیت درک آن‌ها در منابع گوناگون درباره آن‌ها بحث شده، تأثیر عوامل محیطی در کیفیت تعامل مخاطب با اثر است. در این خصوص، به تأثیر شرایط آب و هوایی و تسهیلات رفاهی در کیفیت درک مخاطب اشاره شده است. همچنین، بیان می‌گردد ساخت مولاژ یا ماکت‌هایی از آثار موزه‌ای و ارائه آن‌ها به صورت ملموس به مخاطب و حتی برپایی نمایشگاه‌های موقت و جشنواره‌ها در موزه، سبب ارتقای درک ایشان از اثر می‌شود. افزون بر این‌ها، در برخی متون اشاره شده که محیط پیرامون اثر، بخشی از محیط اثر موزه‌ای است و ضرورت تعیین حریم اثر و محترم‌شمردن آن در موزه وجود دارد. چراکه حریم اثر به اندازه خود اثر، دارای ارزش بوده و نقش بسزایی

در معرفی آن دارد. این در حالی است که وضعیت حریم اثر در میزان درک مخاطب بسیار مؤثر است و بر آن تأکید شده است (Jenkins, 2013: 4-31; Kocsis, 2009: 200).

در سال‌های اخیر، توجه بسیاری به جایگاه مخاطبین در موزه‌ها در مواجهه با آثار شده است و بیان شده مخاطبان، جماعت تفسیرگر و عامل معناسازی اثر موزه‌ای هستند. چنانچه مخاطب اثر را درک نماید، می‌توان اثر موزه‌ای را دارای ارزش دانست. این در حالی است که مخاطب‌یابی یا مخاطب‌افزایی آثار موزه‌ای، برابر است با عمومی‌کردن دانش و آگاهی در موزه‌ها؛ Russo, 2008: 13; Mackey, 2010: 1-36; Jenkins, 2013: 23-31).

از جمله اهداف موزه‌ها، بینش‌افزایی و پرسش‌افزایی مخاطبان در موزه‌هاست. از این منظر، بایستی کیفیت ارائه آثار در موزه‌ها، سبب ایجاد سردرگمی مخاطبان گردد (Yiannoutsou, 2009: 230-233).

از سوی دیگر، بایستی توجه نمود که کمیت، کیفیت و گستردگی آثار موزه سبب جذب مخاطبین در موزه‌ها می‌گردد و نیز، ازدیاد آثار به نمایش درآمده در موزه سبب تمایل به حضور بیشتر مخاطب در موزه‌ها گردیده و مدت حضور مخاطب را در موزه افزایش می‌دهد. همچنین، افزایش گستردگی و تعداد آثار در موزه برابر است با ارتقای میزان ارتباط مخاطب با اثر (ساعتیان، ۱۳۹۰: ۵۴؛ دلداده، ۱۳۹۰: ۱۲۶؛ Mclean, 2003: 302-316; Nichols, 2003: 28). در ارزیابی رسالت و اهداف آثار موزه‌ای و ضرورت توجه به فرایند ارتباطی در موزه‌ها، میزان تأثیر نقاط میانه در درک و دریافت اثر توسط مخاطبین موزه‌ها قابل توجه است. این در حالی است که ترکیب تعداد بیشتری از فضای بازدید و آثار در موزه‌ها، سبب جذب مخاطبین می‌گردد. ارائه و چیدمان آثار در موزه‌ها به گونه‌ای که بتوانند فرم و چیدمان پیشین خود را تداعی کنند، در کیفیت درک و دریافت مخاطبین از آثار بسیار مهم است (Jed, 2000: 53; Saumarez Smith, 1990, 18). از مطالب مهم در زمینه تعاملات ارتباطی با مخاطبین، ارتباط مجازی با اثر موزه‌ای و نیز بازسازی مجازی آثار است (کرب، ۱۳۸۶: ۲۸-۳۶؛ شیخ‌الاسلام‌زاده، ۱۳۷۸: ۱۱۴؛ قاسمی مطلق، ۱۳۸۰: ۱۶۲). در نهایت، آنچه در خصوص مواجهه مخاطبین با آثار در موزه‌ها، بایستی به آن توجه شود، پیش‌آگاهی مخاطب از موزه است که به معنای کسب آگاهی مخاطب از اثر پیش از مواجهه با اثر موزه‌ای است. از نکته‌های دارای اهمیت در این خصوص، کیفیت ارتباط مخاطب با آثار است که برحسب چگونگی و شیوه آن به دو بخش: سازمان‌یافته و غیر سازمان‌یافته تقسیم می‌گردد. تا آنجا که کیفیت عبور مخاطب از مسیرهای

عنوان معیارهای مؤثر در ارزیابی مفهوم تمامیت و صیانت از محوطه‌های باستان‌شناسی، فضاهای شهری و بافت‌های روستایی و میراث طبیعی؛ تعاریف هر یک از آن‌ها و توجه به مفاهیم سرزندگی و منزلت آثار در اصول و راهکارهای حفاظت مبتنی بر تمامیت، در راستای استخراج و تعیین زیربخش‌های معنایی تمامیت در حوزه آثار موزه‌ای قابل ارائه خواهد بود. این در حالی است که برخی از معیارها و مؤلفه‌های ارائه شده با توجه به تداخل و هم‌پوشانی معانی، حذف یا در یکدیگر ادغام شده‌اند. سپس، مؤلفه‌های متعددی که برای تبیین تمامیت در حوزه آثار موزه‌ای، از بخش‌های متفاوتی از جمله حفاظت مبتنی بر تمامیت، حوزه‌های متعدد میراث فرهنگی و اهداف، رسالت و ارزش‌های آثار موزه‌ای به دست آمدند، در جدول ۷ ارزیابی شدند.

مشخص در موزه و نیز تأثیر بازدید با برنامه‌ریزی پیشین یا بدون برنامه‌ریزی، در کیفیت درک مخاطب از اثر تأثیرگذار است؛ (Gielen, 2004: 147-160; Jenkins, 2013: 4-31; Macdonald, 2006: 170) مریدی و تقی‌زادگان، ۱۳۸۴: ۱۷۷). از این رو، نظر به گستردگی و کمیت عوامل متعددی که به عنوان متغیرهای مؤثر بر فرایند رسالت و اهداف موزه‌ها و آثار موزه‌ای برشمرده شدند، در ادامه، یافته‌ها و مباحث مطابق با تعاریف کلی هر یک از ۶ مؤلفه به دست آمده در جدول ۵، بخش‌بندی شده است. چراکه با قسمت‌بندی یافته‌ها و کلیت بخشی اطلاعات، فرایند استخراج و دست‌یابی به مؤلفه‌های تمامیت در حوزه آثار موزه‌ای تسهیل می‌گردد (جدول ۶).

در نهایت، پس از ارزیابی و مطالعات به عمل آمده و تحلیل نتیجه جدول‌های ۵ تا ۶ و مد نظر قراردادن ۷ مؤلفه به

جدول ۷. استخراج مؤلفه‌های تمامیت برای تبیین آن‌ها در حوزه آثار موزه‌ای

ردیف	معیارهای تبیین شده برای تعریف تمامیت در حوزه‌های متعدد میراث فرهنگی	معیارها و مؤلفه‌های ارائه شده در راستای حفاظت مبتنی بر تمامیت	معیارهای تمامیت با نظر به اهداف و رسالت آثار موزه‌ای
۱	کامل بودن ارزش‌ها و حریم اثر	برجستگی	ارزش‌مندی آثار موزه‌ای
۲	دست‌نخورده بودن	توسعه و سلامت فیزیکی	حفظ اثر موزه‌ای
۳	نظم فضایی	یک پارچگی	یک پارچگی اثر
۴	اصالت مواد	اصالت	اصالت‌مندی
۵	تداوم محیطی	تعامل اجتماعی	پویایی اجتماعی
۶	تداوم عملکرد	توسعه عملکرد	_____
۷	_____	سرزندگی اقتصادی	تعامل با مخاطب
۸	_____	ارزش نسبی	معانی و محتوای اثر

(نگارندگان)

نتیجه‌گیری

با تحلیل تعابیر و برداشت‌های متفاوت از مفهوم تمامیت و سیر تاریخی آن و نیز نظر به جایگاه این مفهوم بنیادین در منشورها و کنوانسیون‌های متعدد، چنین به دست آمد که از زمان توجه به مفهوم حفاظت و مرمت، تمامیت از دیرباز در قوانین بین‌المللی و در دو حوزه میراث فرهنگی و طبیعی کاربرد داشته است. این در حالی است که ارزیابی متون فرهنگی و حقوقی موجود، نشان می‌دهد از ابتدای تبیین تمامیت، همواره بر وجوه فیزیکی و کالبد مادی اثر و محیط پیرامون آن تأکید شده است. همچنین، تعاریف ارائه شده از تمامیت در نیمه نخست قرن بیستم میلادی، برابر با کالبد و ظاهر اثر بیان شده است و گستره‌ای فراتر از زیبایی و قدمت اثر را دربر نمی‌گیرد. حال آنکه این مفهوم در نیمه دوم قرن بیستم میلادی، ابعاد فیزیکی و ارزش‌های پنهان در اثر را دربر گرفته است و به عنوان مفهومی بنیادین در حوزه ثبت آثار و ارتقای کیفیت حفاظت، معرفی می‌گردد. از این منظر، با ادامه مطالعات در قرن بیست و یکم میلادی در راستای تبیین مفهوم تمامیت، نخستین بار در ابتدای قرن ۲۰۰۴، به نیازهای مخاطبین و درک و دریافت ایشان، هم‌راستا با ایجاد تعادل برای حفظ اثر، در تبیین مفهوم تمامیت توجه شد. همچنین، تمامیت به عنوان اصول متعادل‌کننده ضرورت‌های حفظ اثر، نیازهای مخاطبین و تمایلات ایشان معرفی گردید. هرچند این مهم از محدوده نظریه، پرافتر نگذاشت لیکن با نظر به رسالت حفاظت از میراث فرهنگی در خصوص انتقال پیام خود، باب تازه‌ای در جهت درک و تبیین این مفهوم گشوده شد. در تعریف این مفهوم در سال‌های اخیر تنها راه، حفظ ارزش‌های جهان‌شمول و تمامیت اثر معرفی گردیده است. در آخرین کنوانسیون حفاظت که سال ۲۰۱۲ در زمینه تمامیت

برگزار شده و در آن، شناخت و حفظ این مفهوم و معنای حریم در میراث فرهنگی معرفی گردید، بیان شد چنانچه حریم اثر آسیب ببیند، تمامیت آن به خطر می‌افتد. در نتیجه، مفهوم تمامیت در میراث جهانی، به عنوان پیش نیاز تعیین حریمی مطلوب برای اثر و اتخاذ دیگر تدابیر حفاظتی، به ویژه ورای مرزهای اثر، از اهمیت بسیاری برخوردار بوده و به عنوان ابزاری به منظور ارتقای شیوه‌های حفاظتی در آثار و میراث جهانی شناخته شده است. در پایان، نظر به ضرورت حفظ تمامیت در خلال مداخلات حفاظتی و مرمتی در تمامی وجوه و شاخه‌های میراث فرهنگی و طبیعی، طی هشت سال اخیر از سال ۲۰۰۵ تلاش گردیده که این مفهوم در حوزه‌های متعدد میراث فرهنگی به گونه‌ای مجزا، شاخصه‌ها و ویژگی‌های خاص هر اثر تعریف و تبیین گردد. این امر، سبب آسان‌گشتن درک و فهم معنای تمامیت و شیوه‌های حفظ آن در آثار متعدد شده است.

بر این اساس، تبیین مفهوم تمامیت در سال‌های اخیر با فراتر رفتن از خود اثر و بذل توجه به حریم آن و نیز توجه هم‌زمان به اثر و مخاطبین آن، سوژه و ابژه، بنیادی نو در تبیین مفهومی است که ضامن صیانت از ارزش‌های اجتماعی یک اثر میراثی است. از این منظر، زیربنای تمامیت را مفاهیم پایداری، ثبات، اعتبار و ضرورت‌های مورد نیاز مخاطبین این آثار تشکیل می‌دهند. بنابراین تمامیت، نه تنها به منظور ثبت آثار در فهرست میراث جهانی که معیاری پایدار و مطابق با اخلاق و شیوه‌های حفاظت است و دستیابی به آن می‌تواند رویکردهای حفاظتی را ارتقا بخشد.

بدین ترتیب، از آنجا که جای خالی تبیین این مفهوم در حوزه حفظ و صیانت از موزه‌ها و آثار موزه‌ای مشاهده گردید و با عنایت به این مهم که زمینه بررسی و تبیین تمامیت در این حوزه نظر به اهمیت و جایگاه والای آن‌ها در تعامل با اجتماع، بیش از پیش وجود داشته است، راه بر انجام این پژوهش گشوده شد. از این دیدگاه، روند انجام پژوهش و دستیابی به اطلاعات به گونه‌ای طرح‌ریزی شده است که بتوان به ارزیابی اطلاعات در خصوص تحلیل ضرورت‌ها برای تبیین مقوله تمامیت در موزه‌ها دست زد. همچنین، به بسط اصول و ضوابط حفظ و ارتقای فرایند درک اثر از طریق شناخت علمی مصداق‌ها نیز توجه نمود.

بنابراین، با انجام مطالعات بسیار و تحلیل و ارزیابی اطلاعات به دست آمده در حوزه‌های متعدد اهداف و رسالت موزه‌ها و آثار موزه‌ای، مفاهیم مندرج در زمینه حفاظت مبتنی بر تمامیت و تعریف تمامیت در دیگر حوزه‌های میراث فرهنگی به دست آمد. همچنین، با توجه به متغیرها و معیارهای بیان شده در این حوزه‌ها و استخراج آن‌ها از متون و منابع متعدد که در جدول ۷ بدان‌ها اشاره شد، می‌توان به معیارهایی به عنوان مؤلفه‌های مشترک در حوزه‌های گوناگون دست یافت. مؤلفه‌هایی که در عین حال بتوانند به مثابه زیربخش‌های مفهومی تمامیت تعیین شوند. بدین ترتیب، می‌توان مؤلفه‌ها و معیارهای مؤثر و تعیین‌کننده تمامیت را در حوزه آثار موزه‌ای، بدین قرار ارائه نمود: حفظ منزلت و حریم اثر، دست‌نخورده بودن، صیانت از نظم فضایی، حفظ اصالت مواد، تداوم پویایی محیطی، حفظ سرزندگی (تعامل با مخاطب) و تداوم معانی. در نتیجه، تمامیت را که مفهومی بنیادین در حوزه‌های مرمت، حفاظت، مدیریت، ثبت و توسعه پایدار موزه‌ها و آثار موزه‌ای است، می‌توان این‌گونه معنا نمود: هنگامی که منزلت و حریم اثر در موزه صیانت شده و محترم شمرده شود، ارزش‌ها، محتوا و مفاهیم اثر موزه‌ای، به موازات کالبد اثر، دست‌نخورده باقی بماند، نظم و چیدمان فضایی اثر و اصالت مواد آن حفاظت گردد، پویایی محیطی و اجتماعی اثر موزه‌ای حفظ شده و تداوم یابد، تعامل اثر با مخاطبین موزه‌ها صیانت شود و از این منظر سرزندگی و حیات اثر تداوم یابد، معانی و مفاهیم اثر در موزه توسط مخاطبین آن شناخته شده و درک گردد و تمامیت اثر موزه‌ای حفاظت شود. تنها از این منظر است که می‌توان حفظ حیات آثار موزه‌ای، تمایل به حضور مضاعف مخاطبین در موزه‌ها، تعامل بیشتر ایشان با آثار و در نتیجه شناخت، درک و دریافت بیشتر اثر موزه‌ای و در نهایت، دست‌یافتن به اهداف و رسالت موزه‌ها و آثار موزه‌ای را انتظار داشت.

این در حالی است که همواره بایستی تمامی این مؤلفه‌ها و زیربخش‌ها توأمان در خصوص آثار موزه‌ای مد نظر قرار گیرند چرا که مؤلفه‌های مؤثر بر مفهوم و معنای تمامیت، جملگی همچون حلقه‌های یک زنجیر درهم تنیده شده هستند که حذف هر یک از حلقه‌ها به از هم‌پاشیدن زنجیره تمامیت منجر خواهد شد. در چنین حالتی، نمی‌توان تمامیت آثار موزه‌ای را بررسی کرد و دغدغه صیانت از آن را داشت. تنها می‌توان بخشی از این مؤلفه‌ها را مد نظر

قرار داد و حفاظت نمود. از آنجا که مفهوم تمامیت، به معنای کلیت اثر و آنچه مرتبط با اثر است، بخش‌بندی آن نقض غرض خواهد بود به گونه‌ای که تنها به بخشی از آن توجه می‌شود. برای نمونه، چنانچه در توجه به اثر موزه‌ای، حفاظت یا ارائه آن، کلیت اثر صرفاً به لحاظ زیباشناختی یا تاریخی در نظر گرفته شود، چیزی که پیش از این، به عنوان تمامیت کالبدی یا زیباشناختی شناخته می‌شد، به یقین نگاهی جامع و همه جانبه به اثر نخواهد گشت. این امر با تمامیت در تناقض است و گاه منجر به وارد شدن لطمات و آسیب‌های جبران‌ناپذیری به اثر خواهد گردید.

- پیشنهادی برای پژوهش‌های آتی

آنچه راه را بر انجام پژوهش‌های آتی می‌گشاید، تعریف حدود و معنای هر یک از مؤلفه‌های معرفی شده در خصوص آثار موزه‌ای است. همچنین، ارزیابی شیوه‌های صیانت از این مؤلفه‌ها در مجموعه‌های موزه‌ای و معرفی عوامل زیان‌بار در حفظ مطلوب آن‌هاست. این در حالی است که یافتن راه‌سنجش و ارزیابی هر یک از مؤلفه‌ها و بررسی این مهم که تا چه میزان حفظ و صیانت مؤلفه‌های تمامیت، به صورت مجزا و جداگانه می‌تواند کیفیت حفاظت در موزه‌ها را ارتقا بخشد، خود مسئله مهمی است. پیش‌نیاز این مهم، اجرایی کردن فرایند صیانت مؤلفه‌ها در خصوص آثار موجود در محیط‌های موزه‌ای است. اما بایستی در نظر داشت، این موضوع نیازمند زمانی چند ساله است. بنابراین، از دیگر مواردی که می‌تواند در آینده پژوهش شود، توجه به حفظ و صیانت مؤلفه‌های مفهومی تمامیت در موزه‌ها است که تا چه میزان توانسته در گذر زمان، در ارتقای شناخت و درک مخاطبین و فرایند حفظ آثار، سودمند بوده و موفق عمل کند. از این‌رو، همانند هر قانون یا اصولی که تنها با گذر زمانی چند ساله می‌توان آن‌ها را ارزیابی نمود، به اجرا درآوردن شیوه‌های مبنی بر صیانت از مفهوم تمامیت و ارزیابی و اثبات مؤلفه‌های مؤثر بر آن، در پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌گردد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پی‌نوشت

1. ICCROM
2. Getty conservation Institute (GCI)
3. Unesco
4. ICOMOS
5. ICOM
6. OWHS
7. English Heritage
8. Vitality
9. Brandi
10. Havard ky Gale
11. Significance
12. Dando

منابع و مآخذ

- آدینه، علی و رازانی، مهدی (۱۳۸۶). چزاره برندی و اندیشه‌های نوین مرمت، دوفصلنامه مرمت و پژوهش، سال دوم، (۳)، ۲۶-۱۰.
- آویلا، مرز و الجاندرو، فیدل (۲۰۰۸). معماری و جسمیت در فلسفه حفاظت از دیدگاه جزار براندی، رساله دکتری، رشته فلسفه، ارائه شده به دانشگاه ناتینگهام.
- برندی، چزاره (۱۳۸۷). **تئوری مرمت**، ترجمه پرویز حناچی، تهران: دانشگاه تهران.
- حناچی، پیروز و فدایی‌نژاد، سمیه (۱۳۹۰). تدوین چارچوب مفهومی حفاظت و بازآفرینی یک پارچه در بافت‌های فرهنگی - تاریخی، نشریه هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی، (۴۶)، ۲۲-۳۹.
- داسام، دیوید (۱۳۸۷). راهنمای تشریحی برای راهاندازی موزه با نگاهی به اکوموزه، ترجمه زینب مرادی و علی صالحی، تهران: سمیرا.
- دلداده، زهره (۱۳۹۰). آینده موزه هنری، کتاب ماه هنر، (۱۵۳)، ۱۲۳-۱۴۱.
- زاهدی، محمد؛ حاجیه‌ها، بهاره و خیام‌باشی، مریم (۱۳۸۷). موزه، موزه‌داری و موزه‌ها، اصفهان: چهارباغ.
- ساعتیان، رویا و حیدری، فاطمه (۱۳۹۰). نگرشی نو به موزه‌ها، اصفهان: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری.
- شوتن، فرانس (۱۳۷۹). جایگاه موزه در فرهنگ توریسم، ترجمه رضا مصطفی‌زادگان، نشریه موزه‌ها، (۲۳ و ۲۴)، ۳۶-۴۲.
- شیخ‌الاسلام‌زاده، محمدرضا (۱۳۷۸). نقش موزه‌ها در توسعه فرهنگی، نشریه موزه‌ها، (۲۲)، ۱۱۴-۱۲۷.
- شیرازیان، رضا (۱۳۹۲). جذابیت در بناها و محوطه‌های تاریخی، تهران: دستان.
- شیروانی، کیوان (۱۳۷۹). موزه گنجینه ملی و فرهنگی، پیام بهارستان، (۱۵)، ۱۲-۲۷.
- طالبیان، محمدحسن (۱۳۸۴). نقش مفهوم اصالت در حفاظت محوطه‌های میراث جهانی (تجرباتی از دورانتاش برای حفاظت مبتنی بر اصالت)، رساله دکتری، معماری، تهران: دانشگاه تهران.
- علیزاده، سیامک (۱۳۸۶). اصالت و نقش آن در حفاظت و مرمت میراث فرهنگی، رساله دکتری، مرمت و معماری، تهران: دانشگاه هنر.
- قاسمی مطلق، نسیم (۱۳۸۰). موزه‌ها: مشکلات و نابسامانی‌ها، مجلس و پژوهش، سال یازدهم، (۴۴)، ۱۷۸-۱۶۰.
- کربر، دیوید (۱۳۸۶). مرمت در جایگاه تفسیر اثر هنری: دیدگاه یک فیلسوف، ترجمه امیرحسین کریمی، دوفصلنامه مرمت و پژوهش، سال دوم، (۳)، ۲۸-۳۶.
- کوثری، مسعود (۱۳۸۶). درگ آثار هنری در جامعه در مقالات اولین هم‌اندیشی جامعه‌شناسی هنر، گردآورنده سیروس یگانه، تهران: فرهنگستان هنر.
- لطفی، سهند (۱۳۸۷). حفاظت و بازآفرینی شهری، مفاهیم و شرایط با تأکید بر سال‌های دهه ۱۹۹۹ میلادی تاکنون، رساله دکتری، دانشکده شهرسازی، تهران: پردیس هنرهای زیبا.
- مریدی، محمدرضا و تقی‌زادگان، معصومه (۱۳۸۴). بررسی جامعه‌شناختی عناصر ساختاری سیستم هنر، نشریه علوم اجتماعی، دانشگاه فردوسی مشهد، (۶)، ۱۷۰-۱۷۹.
- میرفخرایی، وحیده (۱۳۸۷). سیر تحول و ضرورت مرمت و بازسازی اشیای تاریخی، تهران: سبحان نور.
- نفیسی، نوشین‌دخت (۱۳۸۰). موزه‌داری، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، سازمان میراث فرهنگی کشور (پژوهشگاه).
- نوروزی طلب، علیرضا و حسن پورف، محمد (۱۳۸۹). تأویل عکس و چگونگی تحقق لذت متن در مخاطب، باغ نظر، شماره هفتم، (۱۵)، ۱۳-۲۷.
- یوکیلهتو، یوکا (۱۳۸۷). تاریخ حفاظت و معماری، ترجمه محمدحسن طالبیان و خشایار بهاری، تهران: روزنه.

- Alberts, heike c. Hazen ,helen d. 2010.maintaining authenticity and integrity at cultural world heritage sites. American Geographical Society of New York. Volume 100.Issue 1.
- ALLEN, SUE.2004.Designs for Learning: Studying Science Museum Exhibits That Do More Than Entertain.Exploratorium, San Francisco,USA.
- Ambrose, Timothy.Paine, crispin.2000. Museum Basics. Icom.
- Andrus, Patrick W., and Rebecca H. Shrimpton. 2002. How to Apply the National Register Criteria for Evaluation. National Register Bulletin 15. Washington, D.C.: U.S. Department of the Interior, National Park Service. [Http://www.nps.gov/history/nr/publications/bulletins/nrb15/](http://www.nps.gov/history/nr/publications/bulletins/nrb15/).
- Annual Review of the British Museum.2002. Policy on Display. United Kingdom, London
- Altrock, Uwe et al (2006), Spatial planning and urban development in the new EU member states: from adjustment to reinvention, Ashgate publishing: USA
- Ashworth, G.J. (1991), Heritage planning. Conservation as the management of urban change, Geo pers.
- Bianchini, f. And Parkinson, M. (1993), Cultural Policy and Urban Regeneration: The Western European Experience, Manchester: Manchester university Press.
- BOMFORD, D.1994. Changing taste in the restoration of paintings' in Restoration.A. ODDY, British Museum Occasional Paper 99, British Museum .
- Canadian Heritage River Monitoring Report.2011. Chief Executive Officer of Parks Canada. Canadian heritage rive system.
- Caple, C.2004, Conservation Skills: Judgement, Method and Decision Making, Routledge, 3rd Printing, New York.
- Charles Saumarez Smith,1990,Museums Artifacts and Meaning in the new museology,Petrr Vergo, London: Reaktion Books.
- Clark.kenneth.1996.looking at picture at historical and philosophical issues in the conservation of cultural heritage. Translated by Nicholas Stanley price. M .Kirby talleyjr and Alessandria Melucco Vaccaro. Press Getty.
- Clavir,Miriam.1998.THE SOCIAL AND HISTORIC CONSTRUCTION OF PROFESSIONAL VALUES IN CONSERVATION.Studies in conservation, Volume 43, Number 1.
- Common Responsibility Associated Workshops Urbino.2002. Convention of Partnerships for World Heritage Cities Culture as a Vector for Sustainable Urban Development World Heritage. Pesaro – Italy.
- Cosgrove ,P.J. Hastie, L.C.2001. Conservation of threatened fresh water pearl mussel populations: river management, mussel translocation and conflict resolution. Volume 99, Issue 2.
- Denyer, Susan.2009. Authenticity & Integrity.Periodic Reporting Meeting Amman, ICOMOS.
- E.C.C.O. PROFESSIONAL GUIDELINES THE PROFESSION.1 March 2002. European Confederation of Conservator-Restorers' Organisations , Brussels.
- Doratli, N. (2005), Revitalizing historic urban quarters: A model for determining the most relevant strategic approach, European Planning Studies, 13(5), pp. 749–772.

- Doratli, N, Hoskara, S. O and Fasli, M (2004), An analytical methodology for revitalization strategies in historic urban quarters: A case study of the walled city of Nicosia, North Cyprus. *Cities*, 21(4), pp. 329–348.
- English Heritage, 2008. *Conservation Principles Policies and guidance for the sustainable management of the historic Enviroment*, English Heritage, London.
- English Heritage (2010), *Understanding place: Historic Area Assessments in a Planning and Development Context*, 1 English Heritage, London.
- English Heritage (2010), *Heritage area assessment : principles and practice*, English Heritage, London.
- English Heritage (2010), *Making the past part of our future*, English Heritage Strategy 2005-2010, English Heritage, London.
- Ferreira, Teresa (2012) *Heritage or theme park? Some reflections from Portuguese experiences*. In: ICOMOS 17th General Assembly, 2011-11-27 / 2011-12-02, Paris, France. [Conference or Workshop Item].
- Fox, Kathy. 2012. *The design brief, Setting a project up for success*. Victoria Museum.
- Guntram, Geser. 2002. *Integrity and Authenticity of Digital Cultural Heritage Objects*. Salzburg: Salzburg Research Forschungsgesellschaft.
- Giant's Causeway and Causeway Coast World Heritage Site Date of Inscription. 1986. IUCN identified the key attributes of the site which conveyed the Outstanding Universal Value.
- Gielen, Pascal. 2004. *Museumchronotopics: on the representation of the past in Museums, museum and society*, Catholic University of Leuven, Nov 2004. No.2.
- *Guidance on the preparation of Retrospective Statement of Outstanding Universal Value for World Heritage Properties*, 2010.
- Hando, Justin. 2003. *Etudes de cas et regionales Africa Afrique Community Conservation Services, Experiences from Serengeti National Park*, United Republic of Tanzania
- Hughes, H. 2007. 'Sharing Conservation Decisions', *Icon News*, March 2007, Issue 9.
- ICOM code of ethics for museums. 1986. 15th General Assembly of ICOM, Buenos Aires, Argentina.
- ICOM Code of Ethics for Museums, 2001, 20th General Assembly in Barcelona, Spain.
- ICOM Code of Ethics for Museums, 2004, 21th General Assembly in Seoul, Republic of Korea.
- International Expert Workshop on Integrity and Authenticity of World Heritage Cultural Landscapes, 2007. World Heritage Experts Meeting Aranjuez, Spain
- International Expert Workshop on Integrity and Authenticity of World Heritage Cultural Landscapes. 11-12 December 2007. Aranjuez, Spain.
- Jed, Perl, 2000, *Welcome to Funhouse*, The new republic online. access: 12/1/2013.
- Jenkins, Sarah. Daly, Angela. 2013. *UCL Museums, Audience Research, Final Report*.
- Jokilehto, J. 1986. *A history of architectural conservation. Part two: five case studies (rome, Athens, durham, Magdeburg, vezelay)* d.phil thesis, university of York.
- Jokilehto, Jukka. Cameron, Christina. Parent, Michel. Petzet, Michael. 2008. *Defining the Outstanding Universal Value of Cultural World Heritage Properties*, An ICOMOS study compiled.
- Jokilehto, Jukka, 2010, *Conserving the authentic*, eddited by Nicholas Stanley Price and Joseph king. ICROM.

- Jokilehto J. 2006, Considerations on authenticity and integrity in world heritage context, City & Time No. 2.
- Jokilehto, Jukka. King, Joseph. 2000. Authenticity and Integrity. Summary of ICCROM Position Paper, Amsterdam.
- Jokilehto J. 2006, World Heritage: Defining the outstanding universal value. City & Time 2 (2).
- Kocsis, Anita. 2009. A phenomenological design analysis of audience experience in digitally augmented exhibitions. Swinburne University of Technology, Melbourne, Australia.
- Larkham, P. J. 1996, Conservation and the city, London, Routledge.
- Larkham, P. J. 1999, Preservation, Conservation and Heritage: Developing Concepts and Applications. IN Cullingworth, J. B. (Ed.) British planning: 50 years of urban and regional policy. New Brunswick, N.J., Athlone Press.
- LEGER, F. 1968. The Aesthetic of the Machine, as quoted in H.B. CHIPP, Theories of Modern Art. A Source Book by Artists and Critics, University of California Press, Berkeley.
- Pearce, G. 1994, Conservation As a Part Of Urban Regeneration, Regional Studies, Vol. 28 (1), pp. 88-93.
- Macdonald, Sharon. 2005. Accessing audiences: visiting visitor books. Museum and society, No.3
- Mac Lean, Margaret G. H. And Myers, David. 2003. Grosse Île and the Irish Memorial National Historic Site Parks Canada, The Getty Conservation Institute, Los Angeles.
- Mackey, Elizabeth. Adams, Marianna. 2010. Evaluation of J. Paul Getty Museum's Art Together, A Getty Museum and school multi-visit program.
- Michalski, Stefan. 1994. "A systematic approach to preservation: description and integration with other museum activities", Preventive conservation: practice, theory and research. Preprints of the contributions to the Ottawa Congress, International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works, 6 Buckingham St. United Kingdom. London.
- Müller, Carsten Paludan. 2002. A constrained and fragmented space on the edge of the continental landmasses. Crossroad, battlefield and melting pot.
- Ndoro, Webber. Mumma, Albert. Abungu, George. 2009. Cultural heritage and the law. ICCROM conservation studies.
- Nichols, B. (2003). Demographic characteristics of arts attendance, 2002. Washington: National Endowment for the Arts.
- Nordic-Baltic regional workshop on preparation of draft retrospective Statements of Outstanding Universal Value, 2010, IUCN WORLD HERITAGE CAPACITY BUILDING OF FICERLE TÍCIA LEITÃO.
- Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, 2008. Paris.
- Operational Guidelines for the implementation of the World Heritage Convention. 2005.
- Oliver, Martin. Piatti, Giovanna. 2008. International Expert Meeting on World Heritage and Buffer Zones Davos, Switzerland
- Pendelbury, J. 2000, Conservation, Conservatives and Consensus: The Success of Conservation under the Thatcher and Major Governments, 1979-1997. Planning Theory & Practice, 1, pp. 31-52.
- Pendlebury, J. 2005, The Modern Historic City: Evolving Ideas in Mid-20th-century Britain,

- Journal of Urban Design, 10, (2), pp. 253-273.
- Poulos, Angela.2008.Guiding Principles for the Design of Traveling Exhibitions
  - Museum Exhibition Planning and Design,The University of the Arts,A master thesis submitted to the University of the Arts in partial fulfillment of the requirements for the degree of Masters of Fine Arts.
  - Pendlebury, J. 2009, Conservation in the age of consensus, USA and Canada: Rutledge.
  - Russo, Angelina. Watkins, Jerry2008. NEW LITERACY NEW AUDIENCES: SOCIAL MEDIA AND CULTURAL INSTITUTIONS.Faculty of Design,Swinburne University of Technology,Australia,http://nlablog.wordpress.com.
  - Report of the International Expert Meeting on Integrity for Cultural Heritage. 12-14 March 2012. Al Ain, United Arab Emirates.
  - Roberts, P.W and Sykes, H. 2000, Urban Regeneration: A Hand Book, London : Sage.
  - SAMUELS, E. Berenson ,Bernard.1991. The Making of a Legend, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Mass. HODKINSON, personal communication.
  - Scheinman, André.2003. CRITERIA FOR THE IDENTIFICATION OF CULTURAL HERITAGE LANDSCAPES IN THE TOWN OF CALEDON.Criteria Identification for the of, Heritage Preservation Consultant envision. Caledon.
  - Schnierer, Eloise.Ellsmore, Sylvie.Schnierer, Stephan.2011.State of Indigenous cultural heritage, Watego Legal and Consulting Pty Ltd ,Department of Sustainability, Environment, Water, Population and Communities.
  - Neng Lin, Yung.2006. Leisure—A function of museums? The Taiwan perspective. Museum Management and Curatorship, 21.
  - STANDARDS FOR MUSEUM EXHIBITIONS AND INDICATORS OF EXCELLENCE.1997. Developed by the Standing Professional Committees Council of the American Association of Museums.
  - Stiles, Suzy; Sykora, Elizabeth; Coutsoumbes, Vassi 2010 Living our culture,the city of Marion Cultural Plan, Arts and Cultural Development, City of Marion.
  - Stovel Herb. 2007, Effective use of authenticity and integrity as world heritage qualiifying conditions. City & Time 2 (3): 3. Meeting of the ICOMOS Theory Committee, Florence.
  - Stovel, Herb . 2008. Origins and Influence of the Nara Document on Authenticity . APT Bulletin, Vol. 39, No. 2/3.
  - Strange, I. (1997), Planning for change, conserving the past: towards sustainable development policy, in historic cities?, Cities, 14, (4), pp. 227-233.
  - Strange, I. & Whitney, D. (2003), The changing roles and purposes of heritage conservation in the
  - Tiesdell, S, OC, T and Heath, T (1996), Revitalizing Historic Urban Quarters, Oxford, Architectural Press.
  - Toledo, franciza. 2006. The role of architecture in preventive conservation. Iccrom research fellow.
  - UNESCO ,1998.UNITED NATIONS EDUCATIONAL SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGANIZATION CONVENTION CONCERNING THE PROTECTION OF THE WORLD CULTURALAND NATURAL HERITAGE WORLD HERITAGE COMMITTEE. WHC-98/

- CONF.203/INF.8 .Paris.
- Urban Task Force (1999), Towards an Urban Renaissance, London : Department Of The Environment, Transport and The Regions.
  - U. S. Department of the Interior, 1997, National Register Bulletin I5: VIII. How To Evaluate The Integrity Of A Property, Washington, D. C., U. S. Department of Interior, National Park Service, Interagency Resources. Division, http://www.cr.nps.gov/nr/publications/bulletins/nrb15/nrb15_8.Htm accessed 1 June 2003.
  - Varoli, Rosalia .2005.Code of Ethics and Guidelines.actice' in Directory, American Institute for Conservation, Washington .
  - Varoli- Piazza, Rosalia.2007.Sharing conservation decision. ICCROM.Rome, Italy.
  - Vinas, Munoz.Salvador.2005. Contemporary theory of conservation. Elsevier Butterworth-heinemann.
  - Welch Howe , Kathryn .2008.The Los Angeles Historic Resource Survey Report A Framework for a Citywide Historic Resource Survey, The Getty Conservation Institute, Los Angeles.
  - WHC,1996,UNITED NATIONS EDUCATIONAL, SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGANIZATION CONVENTION CONCERNING THE PROTECTION OF THE WORLD CULTURAL AND NATURAL HERITAGE BUREAU OF THE WORLD HERITAGE COMMITTEE, Twentieth session UNESCO Headquarters, Paris
  - Winkworth, Kylie.2002. Summary of the process and criteria for assessing significance. Australian Museums On Line at: <http://amol.org.au>
  - Yiannoutsou, Nikoleta.Papadimitriou, Loanna.Komis, Vassilis.Avouris, Nikolaos.2009.Playing with Museum Exhibits: Designing Educational Games Mediated By Mobile Technology.Department of ESECE, ICTE Group, University of patras campus, Greece.
  - The New Zealand Professional Conservators Group Inc, 1991, <http://www.conservators.org.nz>

Received: 2014/11/17

Accepted: 2015/1/17

The Explanation of the Concept of Integrity in the Field of Museum Works based on the Determination of Effective Factors on it

Somayeh Basiri* Rasoul Vatandoust** Mohammadamin Imami*** Hussein Ahmadi****

Abstract

Integrity is one of the fundamental moral and philosophical aspects of conservation and restoration of cultural heritage. Although this concept has been discussed too much throughout the time in different zones of cultural heritage, it has not still been interpreted with regard to museums and museums works. However, vagueness of this notion and diverse applications exacerbate the problems. Therefore, it is important to recognize the hidden meanings of this concept and the position of “integrity” in historical process of conservation and then define this concept toward museum art works. This issue itself demonstrates that it cannot be expected that what is known and explained as components of Integrity in other parts of cultural heritages could improve the quality of conservation of museum objects and enhance audience’s understanding of the works. Accordingly, this article has been done in descriptive-analytical method with the purpose of explaining Integrity in the field of museum works and recognition of the semantic subdivisions of this concept. This article is based on the review and analysis of documents, texts and data in three different areas such as “goals and mission of museums”, “Integrated Conservation Framework” and, finally, “definition of Integrity in other parts of cultural heritage”, and aims at extracting the affecting factors of Integrity. Thus, at the end, with an analysis of the data that has been obtained from these three fields and paying attention to their common denominator, seven affecting factors of Integrity such as “spatial regularity”, “continuity of meanings”, “intactness”, “vitality”, “authenticity of materials”, “significance and buffer zone” and “environmental and social dynamics” are presented in order to achieve the correct understanding of Integrity. Also, this notion can be explained in the field of museum works.

Keywords: integrity, museum works, component, theoretical foundations

---

* PhD candidate, Art University of Isfahan

** Assistant Professor, Faculty of Art and Architecture, Islamic Azad University (Central Tehran Branch)

*** Assistant Professor, Art University of Isfahan

**** Assistant Professor, Art University of Isfahan